

DET KONGELIGE FORNYINGS-
OG ADMINISTRASJONSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 109

(2008–2009)

Om lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem

Tilråding fra Fornyings- og administrasjonsdepartementet av 21. august 2009, godkjent i statsråd samme dag. (Regjeringen Stoltenberg II)

1 Hovedinnholdet i proposisjonen

Fornyings- og administrasjonsdepartementet foreslår i denne proposisjonen at det vedtas ny lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem.

Proposisjonen gir svar på hvorfor en oppdragstaker i statlig sektor skal ha egne rettigheter til tjenstepensjon, og drøfter bakgrunnen for og innholdet i en ny lov. I tilknytning til loven er det planlagt å utarbeide egen forskrift som vil omfatte nærmere reguleringer av pensjonsordningen.

Det presiseres at pensjonsordningen etter loven som denne proposisjonen omtaler, bare gjelder pensjonsordning for en begrenset gruppe av oppdragstakere tilknyttet statlig sektor.

I kapittel 2 drøftes bakgrunnen for å gi oppdragstakere egen pensjonsordning. Det legges vekt på hensynet til barnets beste som et overordnet formål. Hensynet til barnets beste og gode sosiale ordninger for en oppdragstaker ses i sammenheng. Som utgangspunkt fraskriver en oppdragstaker i kontrakten retten til å ta annet arbeid. Dette begrenser oppdragstakerens frihet i større grad enn ordinære ansatte. Departementet mener derfor det er rimelig at oppdragstakerne får egen pensjonsordning.

Det tas videre hensyn til at oppdragstaker og

andre statlige ansatte behandles rettferdig, og det er viktig å ha like ordninger oppdragstakere i mellom. Et annet viktig hensyn er å stimulere til økt rekruttering og lav utskifting av eksisterende oppdragstakere. Det er behov for å øke antall oppdragstakere på grunn av en økning i antall oppdrag.

Enkelte av de eksisterende oppdragstakerne har tidligere hatt egne offentlige pensjonsordninger som oppdragstakere. Den nye loven om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem vil for disse være en videreføring av tidligere pensjonsordninger.

Kapittel 3 omhandler høringen og refererer enkelte høringsuttalelser på et generelt og prinsipielt grunnlag.

Kapittel 4 omhandler oppdragets standardkontrakt som den enkelte oppdragstaker inngår med staten. Standardkontrakten er en mal som skal være retningsgivende for alle statlige oppdragstakere i beredskaps- eller familiehjem. Kontraktens innhold regulerer forholdet mellom staten og oppdragstakeren, og oppdragstakerens omsorgsoppgaver ovenfor barnet. Sammenhengen mellom kontraktene og denne loven drøftes i lys av kontraktens innhold.

Departementet ser også nærmere på hvilken rolle staten som oppdragsgiver har i kontraktsforholdet. Det er viktig å avklare rollen staten skal ha

som oppdragsgiver, som skal tilsvare arbeidsgivers rolle etter lov om Statens Pensjonskasse.

I kapittel 5 drøftes ulike sider ved pensjonsordningen. Her går proposisjonen nærmere inn på forholdet mellom denne loven og lov om Statens Pensjonskasse. Enkelte bestemmelser i lov om Statens Pensjonskasse vil unntas gjennom forskrift. Når det gjelder pensjonsgrunnlaget, fastsettes dette som godtgjørelse i den enkelte oppdragstakers kontrakt med staten. I standardkontraktene er godtgjørelsen satt til minimum kr 285 000 pr. år for 2009.

Lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem knyttes opp mot lov om aldersgrenser for offentlige tjenestemenn m.fl. Dette er viktig da aldersgrensen (70 år) fastsettes på grunn av pensjonsberegning- og aktuarmessige årsaker. Aldersgrensen har ingen sammenheng med hvor lenge en oppdragstaker bør utføre oppdrag innen barnevernstjenesten. Det siste spørsmålet tilhører Barne- og likestillingsdepartementets faglige forvaltningsområde.

Kapittel 6 drøfter nærmere oppdragstakers avtaleklausul om ikke å ta annet arbeid ved siden av oppdraget. Departementet legger vekt på forbudets inngrep i oppdragstakers frihet, og er derved et vesentlig vilkår for å gi oppdragstakerne egen pensjonsordning.

Standardkontraktene åpner for at det etter skriftlig tilleggsavtale kan bestemmes at en oppdragstaker kan ta annet arbeid eller oppdrag ved siden av hovedoppdraget. Departementet ser det som viktig å regulere denne muligheten, dersom oppdragstakerne skal få rett til pensjonsordning etter den nye loven. Hvis ikke kan den enkelte oppdragstaker gjøre avtaler om annet arbeid som strider mot pensjonsordningens intensjoner. Departementet har satt en generell øvre grense på 20 prosent av heltidsstilling. Det innebærer at en oppdragstaker som har annet arbeid ut over 20 prosent stilling ikke kan ha pensjonsordning etter lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem.

I kapittel 7 ser proposisjonen på forholdet til andre lover, avtaler og pensjonsreformen. Det konkluderes med at bestemmelsene i samordningsloven og Overføringsavtalen bør gjelde for oppdragstakerne, og at Statens Pensjonskasse gis i oppgave å sørge for at denne gruppen blir omfattet av Overføringsavtalen. Det forutsettes også at loven i fremtiden nødvendigvis ikke må endres på bakgrunn av pensjonsreformen. Videre vil det ikke være nødvendig å foreta endringer i andre lover.

I kapittel 8 drøftes de administrative og økonomiske konsekvensene av lovforslaget. Tallene er reviderte på bakgrunn av ny informasjon. Dette har

medført en økning i de estimerte kostnadene fra kr 21 mill til nå å utgjøre kr 28 mill. I tillegg er det opplyst at det vil påløpe arbeidsgiveravgift og oppstartskostnader. Merutgiftene knyttet til en egen pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem skal dekkes innenfor det statlige barnevernets budsjetttramme.

Kapittel 9 inneholder merknader til de enkelte bestemmelsene i forslaget til lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem.

2 Bakgrunnen for lovforslaget

2.1 Innledning

Fornyings- og administrasjonsdepartementet legger med dette fram forslag til lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem. Loven tar sikte på å legge til rette for en pensjonsordning for en yrkesgruppe (oppdragstakere) som ikke er arbeidstakere etter arbeidsmiljøloven. Oppdragstakerne inngår i stedet oppdragsavtaler med staten ved Barne-, ungdoms- og familieetaten.

Staten ved Barne-, ungdoms- og familieetaten overtok i januar 2004 fylkeskommunenes oppgaver på barnevernområdet. En del av oppdragstakerne i hjemmene som ble drevet av fylkeskommunene, hadde pensjonsordning i Kommunal Landspensjonskasse. I de senere år har det vært ulike løsninger, men etter 2004 har de færreste vært tilknyttet noen pensjonsordning.

Barne- og likestillingsdepartementet har utarbeidet nye, standardiserte oppdragsavtaler som Barne-, ungdoms- og familieetaten på vegne av staten inngår med den enkelte oppdragstaker. I disse avtalene vil den enkelte oppdragstaker oppnå bedre sosiale ordninger enn tidligere, hvor blant annet egen pensjonsordning er omfattet.

Ettersom oppdragstakere i de statlige beredskaps- eller familiehjem ikke defineres som arbeidstakere, er de utelukket som medlemmer i Statens Pensjonskasse, jf. § 5 første ledd i lov om Statens Pensjonskasse. Etter en grundig vurdering av flere ulike løsningsalternativer har Fornyings- og administrasjonsdepartementet funnet det mest hensiktsmessig å lage en ny lov for å kunne gi oppdragstakere tilfredsstillende pensjonsrettigheter.

2.2 Forholdet til arbeidsmiljøloven og arbeidstakerbegrepet

Det har vært foretatt grundige vurderinger knyttet til om beredskapshjem- og familiehjemforeldre om-

fattes av arbeidsmiljølovens arbeidstakerbegrep. Hvorvidt det foreligger et arbeidstakerforhold etter arbeidsmiljøloven, avgjøres etter en konkret helhetsvurdering på bakgrunn av det reelle forholdet mellom partene. Domstolspraksis gir anvisning på en rekke momenter det skal legges vekt på i denne forbindelse. I henhold til disse kriteriene vil det klare utgangspunktet være at en oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem faller utenfor arbeidsmiljølovens arbeidstakerbegrep. De er derfor klassifisert som frilansere. Begrepet oppdragstaker er likevel valgt da dette er et innarbeidet begrep som videreføres i kontraktene mellom oppdragsgiver og oppdragstaker. Det er for øvrig ingen tilsiktet realitetsforskjell mellom begrepene oppdragstaker og frilanser.

Det er ikke aktuelt å endre lov om Statens Pensjonskasse slik at den tilpasses medlemskap for en avgrenset gruppe oppdragstakere, eller medlemskap til oppdragstakere generelt. Årsaken er at lov om Statens Pensjonskasse § 5 første ledd gir rett og plikt til medlemskap for arbeidstakere som er ansatt i en statlig virksomhet, mens oppdragstakere verken er ansatt eller har en fast virksomhetstilknnytning. Det bør likevel iverksettes en ordning som gir oppdragstakere tilnærmet like gode vilkår som arbeidstakere i statens tjeneste. Departementets løsning er å foreslå en ny lov som knytter den enkelte oppdragstaker til pensjonsordningen i lov om Statens Pensjonskasse.

2.3 Bakgrunnen for ny pensjonsordning

2.3.1 Hensynet til barnets beste

Av de barna som plasseres utenfor hjemmet, er plassering i private hjem i dag det mest benyttede plasseringsalternativet. Ved utgangen av 2007 var det plassert omlag 7 600 barn i private hjem. Omlag 10 – 15 prosent av disse vil imidlertid av forskjellige årsaker ha problemer med å fungere godt i et kommunalt fosterhjem. Statlige beredskaps- og familiehjem er derfor ment å være et tilbud til disse barna.

De statlige beredskaps- og familiehjemmene har som oppgave å ta i mot barn som har behov for plassering på grunnlag av vedtak etter barnevernloven kapittel 4. Beredskapshjem skal ha særskilt kompetanse på å ivareta barns særlige behov som følge av at de blir akutt plassert, mens familiehjem skal ha særskilt kompetanse på å ivareta barn med behov for oppfølging ut over det ordinære på grunn av særlige utfordringer. Etter oppdragstakers avtale med staten, forpliktes hjemmene til å være tilgjengelige for å motta barn på kort varsel.

Det er derfor et overordnet hensyn at de statlige beredskaps- og familiehjemmene organiseres og

drives til barnets beste. Fornyings- og administrasjonsdepartementet ser en klar sammenheng mellom barnets beste og stabile sosiale ordninger for oppdragstakere, herunder en god pensjonsordning.

2.3.2 Begrenset adgang til annet arbeid

Oppdragstakeren fraskriver seg i oppdragskontrakten muligheten til å ta annet arbeid ved siden av oppdraget, jf standardkontraktene pkt. 3. Det er hensynet til barnets beste og behovet for til en hver tid å være tilgjengelig for barna som er motivet bak arbeidsbegrensningen.

Departementet mener denne begrensningen er utslagsgivende for å gi oppdragstakerne en pensjonsordning, ettersom de hindres i å ha annet arbeid. Denne betingelsen avgrenser disse oppdragstakerne mot andre frilansere og fosterforeldre. Lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem er følgelig et resultat av oppdragstakerens arbeidsbegrensning. Dette omtales også i proposisjonens pkt. 6.1.

2.3.3 Rettferdighetshensyn og rekrutteringshensyn

Rettferdighetshensyn tilsier at det er behov for å gi statlige oppdragstakere tilnærmet like gode betingelser som ansatte i staten. De utøver et arbeidsoppdrag, men oppdragets særpreg tilsier at de faller utenfor arbeidstakerbegrepet.

En ny pensjonsordning vil også være et virkemiddel for å rekruttere nye oppdragstakere, og motvirke frafall av eksisterende oppdragstakere. Det er en målsetting å redusere frafall av eksisterende oppdragstakere. Samtidig er det et mål å rekruttere et tilstrekkelig antall nye oppdragstakere i statlige beredskaps- og familiehjem, med riktig kompetanse og tilstrekkelig erfaring, og en hensiktsmessig geografisk spredning. Derfor bør den enkelte oppdragstaker tilbys sosiale ordninger som er tilnærmet lik offentlige arbeidstakeres ordninger. Pensjonsordningen må også være likeartet slik at man unngår ulike varianter og forskjellsbehandling mellom oppdragstakerne.

2.3.4 Videreføring av tidligere medlemskap mv.

Noen oppdragstakere har tidligere hatt medlemskap i kommunale pensjonsordninger. Dette innebærer at pensjonsordningen som foreslås innført i hovedtrekk tilsvarende en kommunal pensjonsordning som noen er kjent med. Enkelte av oppdragstakerne har tidligere vært ansatt i offentlig sektor og derved opparbeidet tjenestetid, og enkelte vil til

tre arbeid i offentlig sektor etter endt oppdragsperiode. Av den grunn bør oppdragstakerne tilknyttes Overføringsavtalen, og samtidig ha mulighet til å opparbeide tjenestetid i en offentlig pensjonsordning som oppdragstaker.

3 Høring

3.1 Høringsinstanser

Forslaget ble sendt på høring 30. januar 2009 til følgende høringsinstanser:

Alle departementene
Statsministerens kontor

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)
Barneombudet
Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat)
Fylkesmannsembetene
Fylkesnemda for barnevern og sosiale saker
Likestillings- og diskrimineringsnemda
Likestillings- og diskrimineringsombudet
Skattedirektoratet
Statens Pensjonskasse (SPK)

Alta kommune
Bergen kommune
Bodø kommune
Brønnøysund kommune
Bærum kommune
Fredrikstad kommune
Hamar kommune
Kommunal Landspensjonskasse (KLP)
Kristiansand kommune
Lillehammer kommune
Steinkjer kommune
Tromsø kommune
Trondheim kommune
Tønsberg kommune
Ålesund kommune

Akademikerne
Arbeidsgiverforeningen Spekter
Fagforbundet
Fellesorganisasjonen (FO)
Kommunenes Sentralforbund (KS)
Landsforeningen for barnevernsbarn
Landsorganisasjonen i Norge (LO)
Norsk Fosterhjemsforening
Norsk Tjenestemannslag (NTL)
Næringslivets hovedorganisasjon (NHO)
Hovedorganisasjonen for universitets- og høyskoleutdannede (UNIO)
Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS)

Høringsfristen ble satt til 13. mars 2009. Samlet har departementet mottatt 13 merknader med kommentarer til innholdet i høringsbrevet.

Følgende instanser har hatt realitetsmerknader til forslaget:

Justisdepartementet
Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)
Statens Pensjonskasse (SPK)
Fylkesmannen i Nordland
Bodø kommune
Fagforbundet
Fellesorganisasjonen (FO)
Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon (HSH)
Norsk Fosterhjemsforening
Norsk Tjenestemannslag (NTL)
Næringslivets hovedorganisasjon (NHO)
Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS)
Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund Sektor Stat (YS Stat)

3.2 Generelle og prinsipielle synspunkter fra høringsinstansene

Næringslivets hovedorganisasjon er den eneste høringsinstansen som uttrykkelig ikke støtter forslaget. De skriver: «NHO [...] mener departementet bør søke å finne løsninger for beredskaps- og familiehjemsforeldre innen eksisterende regelverk for frilansere.

1. Vi mener det er uheldig hvis staten lager særlover for egne oppdragstakere som gir disse betydelig bedre vilkår enn det regelverket tillater for andre frilansere.
2. Vi mener videre at antall særlover bør holdes på et minimum.

NHO ønsker å minne om det pågående arbeidet med pensjonsreformen som vil medføre store endringer i folketrygdloven og tjenestepensjonslovverkene. Det er viktig at man ved utforming av fremtidens pensjonslovgiving søker å finne ryddige og homogene løsninger, med størst mulig grad av jevnbyrdige lovverk for offentlig og privat sektor, der privat sektor bør legge føringene.

Selv om omfanget av antall beredskaps- og familiehjemsforeldre som omfattes av lovforslaget er begrenset mener vi likevel dette er en sak av prinsipiell betydning.»

De bemerker også at de «ikke har noe i mot at beredskaps- og familiehjemsforeldre gis tilstrekkelig attraktive betingelser for å sikre rekruttering». Næringslivets hovedorganisasjon forutsetter imidlertid at man bør finne løsninger i det eksisterende regelverket.

De fleste høringsinstansene har bemerket at de støtter forslaget til ny lov.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet bemerker at: «Bufetat er positiv til forslaget og enig i at dette er den eneste løsningen som gir en tilstrekkelig ordning for denne gruppen.» Norsk Fosterhjemforening anser forslaget som positivt for statlige beredskaps- og familiehjem. De skriver videre at

«det er et overordnet hensyn at statlige beredskaps- og familiehjem organiseres og drives for barnets beste. Vi ser en klar sammenheng mellom barnets beste og stabile sosiale rettigheter for fosterforeldrene, herunder en god tjenestepensjonsordning.»

Dette samsvarer også med *Barneombudets* omtale av lovforslaget. *Norsk tjenestemannslag* slutter seg også til lovforslaget. I tillegg anser de lovforslaget som et likestillingstiltak:

«De fleste oppdragstakere i statlige beredskaps- og familiehjem er kvinner, som kommer fra stillinger i offentlig sektor med tjenestepensjon, før de går inn i oppdraget som beredskaps- og familiehjem. NTL mener det er viktig og at oppdragstakernes sosiale rettigheter blir tilnærmet lik offentlige arbeidstakeres rettigheter og tjenestepensjon.»

Statens Pensjonskasse er også enige i forslaget:

«Statens Pensjonskasse (SPK) vil innledningsvis påpeke at de reelle hensyn bak ordningen tiltres, og at vi også er enig i at fremgangsmåten må være å vedta en tilleggslov til SPK-loven, slik det legges opp til.»

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund Sektor Stat påpeker at det er uheldig når enkelte grupper arbeidere ikke kan defineres som arbeidstakere etter arbeidsmiljølovens bestemmelser:

«... er det slik YS Stat ser det viktig å sikre at flest mulig forblir arbeidstakere i arbeidsmiljølovens forstand, og vi forutsetter derfor at en oppgradering og anerkjennelse av oppdragstakeres rettigheter ikke fører til at de med regulære arbeidskontrakter med tilsvarende arbeidsoppgaver tvinges over på kontrakter for å få bedre vilkår.»

Som departementet har vært inne på, er det avgjort at en oppdragstaker ikke kan anses å være arbeidstaker og er derfor ikke omfattet av arbeidsmiljøloven eller lov om Statens Pensjonskasse. Det er heller ikke aktuelt å foreta endringer i det eksisterende lovverket for denne begrensede gruppen. Det kunne medføre at samtlige frilansere i statlig sektor ville omfattes av samme lovbestemmelser.

Flere høringsinstanser har uttalt seg om forhold

det mellom kommunene og staten på barnevernområdet, og statens standardkontrakter på generelt grunnlag. Dette er ikke tema for denne proposisjonen, men enkelte av merknadene kan likevel etter departementets vurdering sees i sammenheng med proposisjonens innhold.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har gitt høringsuttalelse på vegne av samtlige Barne-, ungdoms- og familieetatens kontorer. De har i sin generelle merknad uttalt følgende:

«Barne- ungdoms- og familieetaten har ansvaret for å rekruttere fosterhjem. Fosterhjem er det tiltaket som oftest benyttes når barnevernet må flytte et barn ut av hjemmet for en kortere eller lengre periode. Beredskapshjem og familiehjem er fosterhjem som har kontrakt direkte med Bufetat. Dette er hjem som skal ta imot henholdsvis barn i akutsituasjoner og barn med særlige utfordringer. Det er en stor utfordring for Bufetat å rekruttere nok fosterhjem. Beredskapshjem og familiehjem har spesielt krevende oppgaver, og det er derfor også en særlig utfordring for etaten å unngå brudd i plasseringer og samtidig sikre at rekrutterte hjem påtar seg nye oppgaver når en plassering tar slutt. Det er et stort behov for å kunne tilby disse hjemmene tilfredsstillende sosiale rettigheter, herunder en god tjenestepensjonsordning.»

Bodø kommune på sin side bemerker:

«Ulempen med en slik ordning kan imidlertid bli at ingen vil ha den kommunale ordningen fordi den er dårligere betalt, og at det slik sett kan bli vanskeligere å rekruttere.

Vår kommune har allerede ved flere anledninger opplevd at fosterforeldre som ønsker en statlig betalingsordning, har valgt å beskrive barnet som svært arbeidskrevende og hjelpetrengende, og at de ønsker å si opp avtalen med kommunen hvis ikke Bufetat går inn med sin statlige avtale. Dette er svært beklagelig, men et faktum.»

Dette støttes av *Fylkesmannen i Nordland* som skriver:

«Gjennom kontakten med kommunene har vi de senere år fått inntrykk av at forventningene til gode økonomiske og sosiale vilkår stadig blir sterkere hos fosterforeldrene. Eksempler på dette har også vært at fosterforeldrene fordrer ekstra utgiftsdekning som skal gå til privat pensjonsordning. Dette gjelder forsterkede fosterhjem hvor en eller begge av fosterforeldrene frikjøpes helt eller delvis. Siden det er mangel på fosterhjem vil kommunene lett komme i en tvangssituasjon i ønsket om å få et plasseringssted for det enkelte barn.

Denne utviklingen tror vi vil forsterkes ved

at det nå etableres en egen pensjonsordning for de statlige fosterhjemmene. Kommunene vil komme under et større press og vil sannsynligvis få større utgifter. Det vil også kunne føre til at flere av de kommunale fosterhjemmene ønsker å få statlig avtale.»

Til dette uttaler *Norsk fosterhjemsforening* at de sosiale rettighetene til de kommunale fosterhjemmene må oppjusteres, slik at man unngår forskjellsbehandling mellom de ulike fosterhjem. Dette støttes også av *Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund* og *Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund sektor Stat*.

Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon på sin side finner det betenkelig å skille mellom statlige aktører og andre aktører innen barnevernet. Det gir uheldige konkurransefortrinn og forskjellsbehandling. Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon mener:

«det er viktig med et bredt barnevernstilbud hvor det bør legges til rette for at alle typer tiltak for barn i barnevernet som institusjon, fosterhjem og beredskapshjem gjøres best mulig. HSH mener derfor at det vil være riktig å se på rekrutteringsvilkårene for alle ansatte i hele barnevernstjenesten under ett, slik at man også vurderer fosterhjem og barnevernsinstitusjoner samtidig med oppdragstakere i beredskaps- og familiehjem. [...]

Slik HSH forstår denne høringen vil forslaget kun omfatte statlige beredskaps- og familiehjem. Dette vil kunne medføre et konkurransefortrinn for staten slik at andre aktører med samme behov for å rekruttere kompetente personer vil kunne tape i konkurransen fordi de ikke kan tilby samme vilkår. HSH er i den anledning kjent med at Oslo kommune, som ikke har statlige beredskaps- og familiehjem, i disse dager har anbudskonkurranse for ideelle/private familiehjem.»

Slik *Barne-, ungdoms- og familieetaten* har påpekt i sin høringsuttalelse, er plassering i private hjem det tiltaket som oftest benyttes når barnevernet må flytte et barn ut av sitt opprinnelige hjem for en kortere eller lengre periode.

Statlig regional barnevernmyndighet har ansvaret for å iverksette nødvendige tiltak for å sikre at det finnes et tilstrekkelig antall hjem som dekker ulike plasseringsbehov, herunder hjem som kan benyttes ved akutt plassering etter vedtak om hjelpetiltak og etter vedtak om omsorgsovertakelse. Videre må statlig regional barnevernmyndighet sørge for at det ikke bare rekrutteres hjem som er villige til å ta imot små barn uten alvorlige problemer, men også hjem som er villige til å ta imot større barn og unge, samt barn og unge med spesielle fysiske og psykiske behov.

De statlige familiehjemmene og beredskapshjemmene skal ta seg av de mest krevende barna og vil utgjøre et supplement til de kommunale fosterhjemmene, som utgjør grunnstammen i barnevernets tiltaksapparat.

4 Barne-, ungdoms- og familieetatens standardkontrakter

4.1 Standardkontraktenes innhold

Oppdragstakernes formelle tilknytning til den nye pensjonsordningen er de standardiserte oppdragskontraktene med staten. Barne- og likestillingsdepartementet har utarbeidet to typer standardiserte kontrakter med tilnærmet lik form og likt innhold, en for familiehjem og en for beredskapshjem.

Ettersom oppdragstakere ikke anses som arbeidstakere, er deres arbeidstid, oppsigelsesvern, arbeidssted, ferie, godtgjørelser og andre sosiale ordninger regulert i kontrakten. Det kan som eksempel vises til kontraktens pkt. 3, første avsnitt som sier at arbeidsstedet er oppdragstakerens private hjem og at oppdragstakeren er å definere som frilanser etter folketrygdlovens bestemmelser. I kontraktens pkt. 8 omhandles kontraktens varighet (5 år) og regulering av oppsigelse. Det betyr at pkt. 8 gir oppdragstakerne et visst oppsigelsesvern.

I kontraktens pkt. 3, andre avsnitt er det en bestemmelse som begrenser oppdragstakerens mulighet til å ta annet arbeid: «Oppdragstaker skal til enhver tid være tilgjengelig for oppdraget. Annet inntektsgivende arbeid og andre oppdrag må avtales særskilt med oppdragsgiver. Slik avtale skal være skriftlig.»

Hovedregelen som avskjærer en oppdragstaker fra å ta annet arbeid, har – sammen med hensynet til barnets beste – vært utslagsgivende for å gi den enkelte oppdragstaker egne pensjonsrettigheter. Se også proposisjonens pkt. 6.1.

Unntaksvis kan oppdragstaker gjennom skriftlig tilleggsavtale få adgang til å ta annet arbeid eller andre oppdrag. Fornyings- og administrasjonsdepartementet har derfor funnet det nødvendig å fastsette begrensninger som regulerer hvor mye arbeid eller oppdrag den enkelte kan utføre ved siden av oppdraget. Dersom oppdragstakeren tar arbeid som går ut over begrensningene, kan dette medføre at vedkommende mister retten til pensjonsordningen etter lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem. Dette er drøftet nærmere under proposisjonens pkt. 6.2.

Standardkontraktenes pkt. 5.4 behandler regulering av godtgjørelsen. For både familiehjem og

beredskapshjem er den faste arbeidsgodtgjørelsen satt til minimum kr 285 000 per år for 2009. Som pensjonsgrunnlag regnes som utgangspunkt den enkeltes faste arbeidsgodtgjørelse som avtales i kontraktens pkt. 5.4. Den enkelte oppdragstaker har mulighet til å forhandle om godtgjørelsens størrelse på bakgrunn av kompetanse, erfaring og hvor krevende oppdraget antas være. For ekstra barn og i spesielle tilfeller kan det avtales ekstra arbeidsgodtgjørelse. Departementet vil i forskrift kunne fastsette bestemmelser om ekstra godtgjørelser som kan gi økt pensjonsgrunnlag for oppdragstakerne.

Standardkontraktenes pkt. 5.8 gjelder pensjonsordningen, og vil gi en henvisning til den nye loven som foreslås i denne proposisjonen. Den enkelte oppdragstakers tilknytning til pensjonsordningen reguleres gjennom den enkeltes kontrakt, jf. loven § 1 første ledd.

I tillegg inneholder kontrakten instruksjoner som omhandler hvordan barna skal ivaretas.

Lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem skal, på bakgrunn av de standardiserte kontraktene, gi en oppdragstaker rett til pensjonsordning på bestemte vilkår. Vilkårene gjelder uavhengig av endringer i standardkontraktenes innhold, revisjoner og individuelle tilpassede kontrakter. Standardkontraktene må være i overensstemmelse med lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem med tilhørende forskrift. Det betyr at de alminnelige vilkårene i pensjonsordningen ikke kan påvirkes av partene. Dersom partene gjør endringer i den individuelle kontrakten som avviker fra standardkontrakten, kan oppdragstakeren risikere å miste retten til pensjonstilknytning. Partene som signerer kontraktene må derfor ved en hver individuell tilpasning vurdere risikoen for at tilknytning til pensjonsordningen ikke blir etablert for den enkelte oppdragstaker.

Barne-, ungdoms- og familieetaten, eller den som representerer staten, bør informere oppdragstakerne slik at den enkelte oppdragstaker utilsiktet ikke forhandler bort retten til pensjonsordningen. Dette vil reguleres som en administrativ bestemmelse i forskrift, jf. loven § 7 andre ledd.

Departementet som forvalter lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem, eller den departementet bemyndiger, må gis adgang til å delta ved revisjon av standardkontraktene slik at kontraktene ikke kommer i konflikt med vilkårene i pensjonsordningen.

4.2 Oppdragstakers tilknytning ved kontrakt med staten

4.2.1 Høringsbrevet

I høringsbrevet er det forutsatt at det foreligger en skriftlig kontrakt mellom oppdragsgiver og oppdragstaker, basert på standardkontraktene Barne- og likestillingsdepartementet har utarbeidet i samarbeid med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og diverse arbeidstakerorganisasjoner.

Private hjem som ikke har kontrakt med staten, er utelukket fra pensjonsordningen gjennom denne loven. Det gjelder også kommunale fosterforeldre. Andre oppdragstakere eller frilansere med andre typer avtaler med staten enn de som er nevnt i loven, er også utelukket fra pensjonsordningen.

Slik høringsbrevet gir uttrykk for, kan ikke partene foreta individuelle tilpasninger i kontraktene som strider mot lovens intensjoner eller bestemmelser. Det gjelder også tilleggskontrakter mellom de samme parter, for eksempel kontrakter som berører annet arbeid.

4.2.2 Høringsinstansenes syn

Statens Pensjonskasse har følgende bemerkning angående standardkontraktene:

«Det er ikke klart for SPK om tanken er å knytte standardkontraktene direkte til vilkår for medlemskap i pensjonsordningen. Er det i så fall meningen at det skal legges inn kontrollrutiner for dette? Vi legger imidlertid til grunn at det ikke er hensikten å innføre noe formkrav for å oppnå pensjonsrettigheter, men snarere å sikre at oppdragsforholdet må være presist angitt, og fylle de objektive kriterier som fremgår av loven m/forskrifter.»

Videre påpeker Statens Pensjonskasse at det er noe uklart om flere personer i beredskaps- eller familiehjem skal omfattes av ordningen, når det er mer enn én omsorgsperson i hjemmet.

4.2.3 Departementets vurdering

Barne- og likestillingsdepartementet har utarbeidet nye standardkontrakter som skal erstatte ulike ordninger og individuelle kontrakter som eksisterer i dag. Innholdet i kontraktene og fastsettelse av kontraktspartene ligger utenfor Fornyings- og administrasjonsdepartementet forvaltningsområde. Rettigheter og plikter etter lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem tar utgangspunkt i standardkontraktenes innhold.

Det er opp til hver enkelt oppdragstaker å foreta

individuelle tilpasninger innenfor de rammer staten ved Barne-, ungdoms- og familieetaten gir. Men det er da en risiko for at man inngår avtaler som ikke gir rettigheter etter lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem. På denne bakgrunn vil det også være behov for å ha bestemmelser om innsyn i den enkeltes kontrakt med tilleggsavtaler. Adgangen til innsyn er ikke ensbetydende med faste kontroller, men det må være mulig å kunne kontrollere avtalene hvis det foreligger mistanke om forhold ved en kontrakt som kan sette pensjonsordningen til side. Dette vil bli nærmere regulert i forskrift.

Standardkontraktenes innhold må til en hver tid være i overensstemmelse med lov om pensjonsordning etter lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem. Det er derfor viktig at Fornyings- og administrasjonsdepartementet inkluderes i arbeidet når standardkontraktene revideres.

Kontraktene med staten er personlige, og én kontrakt kan ikke knytte mer enn én person til pensjonsordningen. Det samme kravet må gjelde når skatt og arbeidsgiveravgift skal beregnes. Foreligger det to kontrakter med to personer i samme hjem, er det å anse som to individuelle oppdragstakere. Hvis en person har flere enn én oppdragskontrakt med staten ved Barne-, ungdoms- og familieetaten, skal vedkommende som utgangspunkt likevel ikke ha mer enn én fast arbeidsgodtgjørelse. Andre ekstra arbeidsgodtgjørelser etter kontraktene som kan gi økt pensjonsgrunnlag, fastsettes nærmere i forskrift, jf. loven § 4 andre ledd.

4.3 Staten som oppdragsgiver i kontraktsforholdet

4.3.1 Høringsbrevet

Det er opplyst i høringsbrevet at det kun er staten som kan være oppdragsgiver i kontraktsforholdet. De regionale kontorene i Barne-, ungdoms- og familieetaten ivaretar i dag oppdragsgiverrollen på vegne av staten.

4.3.2 Høringsinstansenes syn

Statens Pensjonskasse legger vekt på at det vil være administrativt besparende å koordinere arbeidsgiverfunksjonen inn under et sentralt arbeidsgiverledd. Høringsinstansen bemerker i den forbindelse at:

«Det spesielle med denne pensjonsordningen er særlig at det ikke foreligger et regulært arbeidstaker-/arbeidsgiverforhold. Det er imid-

lertid svært viktig for SPK å kunne forholde seg til et ansvarlig subjekt som ivaretar arbeidsgiverfunksjonene.

Det legges til grunn i høringsnotatet at BUF- etat skal inneha den samme rolle vis a vis SPK som om de var arbeidsgiver, herunder at det påhviler BUF- etat å trekke oppdragstakers innskudd, samt betale premie, jf. § 3 annet ledd. For SPK vil det også være en fordel om arbeidsgiverfunksjonen blir koordinert via et sentralt og ansvarlig ledd i BUF- etat.»

4.3.3 Departementets vurdering

Barne-, ungdoms- og familieetaten er direkte underlagt Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, og består av fem regionskontor som hver for seg har egne system for utbetaling av arbeidsgodtgjørelser.

Etter å ha drøftet problemstillingen med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, antar departementet det er mest hensiktsmessig at arbeidsgiverrollen gis til de fem regionkontorene, da utbetaling av lønn til ansatte og godtgjørelse til oppdragstakere administreres regionalt. Departementet ser imidlertid ikke grunn til å lovfeste hvor dette ansvaret skal ligge, ut over at det er «staten» som er oppdragsgiver, jf. § 1 første ledd.

5 Nærmere om pensjonsordningen

5.1 Tilknytningen til lov om Statens Pensjonskasse

5.1.1 Høringsbrevet

I høringsbrevet legges det til grunn at oppdragstakere skal ha pensjonsordning tilsvarende medlemmer i Statens Pensjonskasse, jf. lov om Statens Pensjonskasse § 5 første ledd. Lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem vil derfor hen vise til lov om Statens Pensjonskasse, slik at reglene om pensjonsordningen for oppdragstakere er tilnærmet de samme som for medlemmer i Statens Pensjonskasse. Bestemmelser som kun gjelder oppdragsforholdet, reguleres i lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem og i tilhørende forskrift. Ikke alle bestemmelsene i lov om Statens Pensjonskasse passer for oppdragstakere. Det foreslås i høringsbrevet at de bestemmelsene som ikke skal gjelde oppdragstakerne, skal bli unntatt i forskrift.

5.1.2 Høringsinstansenes syn

Statens Pensjonskasse har vurdert om ikke lov om Statens Pensjonskasse § 29 bør unntas for oppdragstakere:

«Et annet eksempel som bør nevnes særskilt er SPK loven § 29. Dersom denne kommer til anvendelse, vil det oppstå uklarheter når oppdragstaker anses for å være i tjeneste. Vil vedkommende anses for å være "i tjenesten" hele døgnet, eller knyttes dette opp mot faktiske oppgaver? I denne forbindelse kan det også nevnes at det må vurderes om oppdragstakerne skal innføres i yrkesskadeordningen, og således gis samme rettigheter som arbeidstakere i BUF-etat.»

For øvrig er det ikke innkommet merknader til de bestemmelsene i lov om Statens Pensjonskasse som vurderes unntatt for oppdragstakerne i høringsbrevet.

Statens Pensjonskasse har også en lovteknisk bemerkning vedrørende derogasjon:

«En annen mer generell bemerkning er at derogasjonsbestemmelsen i § 3 siste ledd synes noe vid. De bestemmelser som ikke skal gjelde bør etter SPK sin oppfatning vurderes unntatt ved lov, ikke ved forskrift.»

I den forbindelse viser Statens Pensjonskasse til en uttalelse fra Justisdepartementet i forarbeidene til offentliglova (NOU 2003: 30), hvor de drøfter innskrenkning av rettigheter i forskrift.

5.1.3 Departementets vurdering

Når det gjelder lov om Statens Pensjonskasse § 29 har departementet vurdert om denne bestemmelsen bør unntas for oppdragstakerne. Departementet har kommet frem til at det ikke vil bør være problematisk å ta stilling til om vilkårene «usedvanlig påkjenning eller ulykkestilfelle i tjenesten», jf. lov om Statens Pensjonskasse § 29, har oppstått i forbindelse med utførelsen av oppdraget. Alle ulykkeshendelser har en egen historie som må vurderes på individuelt grunnlag. Problemstillingen er ikke ukjent da det i andre sammenhenger også har vært behov for å vurdere om ulykker i hjemmet har hatt tilknytning til arbeidet.

Hvis det over tid viser seg som problematisk eller oppdragstakerne har forholdsmessig usedvanlig mange saker som omfattes av denne bestemmelsen, kan man på et senere tidspunkt vurdere å unnta regelen gjennom forskrift, jf § 3 tredje ledd.

Fornyings- og administrasjonsdepartementet har vært i kontakt med Lovavdelingen i Justisdepar-

tementet for å få belyst om det foreligger problematikk knyttet til derogasjon. Lovavdelingen mener det ikke skal være problematisk i dette tilfellet. Lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem er en lov som gir oppdragstakerne tilsvarende pensjonsrettigheter som andre statsansatte ved å henvise til en annen lov. Forskrift til lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem, regulerer rettighetene som loven gir. Den vil ikke frata oppdragstakere rettigheter gitt i loven hvor forskriften er hjemlet. Departementet er derfor av den oppfatning at det ikke foreligger lovtekniske problemer knyttet til derogasjon.

5.2 Pensjonsgrunnlaget

5.2.1 Høringsbrevet

Det følger av høringsbrevet at utgangspunktet for pensjonsgrunnlaget er den faste, årlige godtgjørelsen, jf. standardkontraktene pkt. 5.4. Den er satt til minimum kr 285 000 for 2009. I høringsbrevet forutsettes det at arbeidsgodtgjørelsen er skattepliktig, jf. skattelovgivningen.

Dekning av utgifter til levekostnader for barna, ordinært forbruk og andre lignende utgifter, inngår ikke i arbeidsgodtgjørelsen.

I høringsbrevet foreslås at departementet i forskrift kan fastsette at ekstra godtgjørelser eller andre tillegg skal være pensjonsgivende. Det betyr likevel ikke at slike tillegg vil være å betrakte som en del av den faste godtgjørelsen. Dette har også en relasjon til lov om Statens Pensjonskasse § 15 andre ledd som omhandler vilkår for pensjonsberegning av midlertidig høyere pensjonsgrunnlag i en tidligere periode.

5.2.2 Høringsinstansenes syn

Barne- ungdoms- og familiedirektoratet har synspunkter angående pensjonsgrunnlaget. De uttaler at:

«all arbeidsgodtgjørelse bør inngå i pensjonsgrunnlaget. Dette vil være administrativt enklest å håndtere og samsvare best med situasjonene for offentlige arbeidstakere. Dette vil også kunne ha betydning for rekruttering til spesielt utfordrende oppdrag. Det er i denne sammenheng viktig å påpeke at det i en del tilfeller, spesielt for beredskapshjem, men også for familiehjem, vil være aktuelt å ha flere barn plassert i fosterhjemmet i kortere eller lengre perioder. Det kan også tenkes at en oppdragstaker blir engasjert for to fosterbarn i utgangspunktet. Den ekstra godtgjørelsen som oppdragstaker

eventuelt får for barn utover det første barnet må inngå i pensjonsgrunnlaget.»

5.2.3 Departementets vurdering

Forslaget til § 4 fastsetter at det er den faste godtgjørelse som skal legges til grunn for pensjonsgrunnlaget. Den faste godtgjørelsen defineres i merknadene til de enkelte bestemmelser til å være den avtalte faste arbeidsgodtgjørelsen for hovedopdraget i standardkontrakten. Annen godtgjørelse er i utgangspunktet ikke en del av pensjonsgrunnlaget.

Slik Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet påpeker, bør også annen godtgjørelse være pensjonsgivende. De viser da særlig til ekstra godtgjørelse som gjelder ved ekstra barn plassert i hjemmet.

Departementet vil regulere andre typer godtgjørelser i forskrift, men likevel slik at de samsvarer med lov om Statens Pensjonskasse §§ 6 og 15 andre ledd.

Lov om Statens Pensjonskasse § 6 setter som vilkår for arbeidstakerens medlemskap i Pensjonskassen, at vedkommende er trygdet etter folketrygdloven og betaler folketrygdavgift. Paragraf 15 andre ledd har som nevnt vilkår for pensjonsberegning av midlertidig høyere pensjonsgrunnlag i en tidligere arbeidsperiode.

Departementet bemerker i samme anledning at pensjonsgrunnlaget til ansatte i staten ikke inkluderer all lønn. For eksempel er det unntak fra pensjonsgrunnlaget for overtid, bonuser og tillegg som ikke utbetales under ferie og sykdom.

Som departementet har vært inne på, vil utbetalinger som dekker den enkelte oppdragstakers utlegg og utgifter til ordinære levekostnader for barnet, ikke inkluderes som pensjonsgivende inntekt.

5.3 Aldersgrense 70 år og tidligpensjon

5.3.1 Høringsbrevet

I følge høringsbrevet er det av praktiske og beregningsmessige årsaker nødvendig å fastsette en aldersgrense. Aldersgrensen er satt lik den til en hver tid alminnelige aldersgrense etter lov om aldersgrenser for offentlige tjenestemenn m.fl. 21. desember 1956 nr. 1. Aldersgrensen er i dag 70 år. Aldersgrensen er en viktig beregningsfaktor ved både alders-, etterlatte- og uførepensjon. Aldersgrensen påvirker også fastsettelsen av pensjonsordningens premier og beregningen av ordningens reserver.

5.3.2 Høringsinstansenes syn

Fylkesmannen i Nordland har bemerket at de er skeptiske til at personer opp til 70 år skal ha oppdragskontrakt da de anser det som uheldig med en aldersforskjell på 2 – 3 generasjoner. Det samme synet har Bodø kommune. De legger til at de anser det som for krevende dersom en person på nærmere 70 år skal håndtere barn med adferdsproblemer. Det vil også være uheldig for det enkelte barn med eldre omsorgspersoner.

5.3.3 Departementets vurdering

På bakgrunn av høringsuttalelsene anser departementet at det er relevant å utrede ukklarheter rundt aldersgrensen. Regelen om 70 års aldersgrense har liten betydning for hvem staten inngår kontrakt med. Fornyings- og administrasjonsdepartementet kan ikke gripe inn i Barne-, ungdoms- og familieetatens vurdering av hvem som kan inngå kontrakter som oppdragstaker. På bakgrunn av høringsinstansenes uttalelser kan det likevel kort nevnes at to motstående hensyn kan gjøres gjeldende. Det ene er hensynet til barnets beste på den ene siden, mot hensynet til aldersdiskriminering på den andre siden. Barne- og likestillingsdepartementet som utarbeider standardkontraktene står nærmest til å sette generelle vurderingskriterier dersom dette spørsmålet gjør seg gjeldende, og Barne-, ungdoms- og familieetaten som statens oppdragsgiver står nærmest til å foreta de individuelle vurderingene.

Bakgrunnen for aldersgrensesettingen som Fornyings- og administrasjonsdepartementet foretar i lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem § 6, bygger på pensjonstekniske og aktuariemessige beregninger. Departementet finner det riktig å forholde seg til den lovgitte, generelle aldersgrense på 70 år. Det vil være mulig for den enkelte oppdragstaker etter endt oppdragsperiode å ta annet, pensjonsgivende arbeid.

Som et reelt alternativ vil det etter lovtkastet § 6 være muligheter for å gå av med tidligpensjon. Oppdragstakernes tidligpensjon skal i utgangspunktet følge de regler for avtalefestet pensjon (AFP) som gjelder på det statlige tariffområdet. Etter dagens regler kan man gå av med tidligpensjon fra fylte 62 år. Bestemmelsen åpner likevel for at det gjennom forskrift kan fastsettes alternative vilkår for oppdragstakernes tidligpensjon hvis Hovedtariffavtalens regler om avtalefestet pensjon ikke passer, endres eller faller bort.

Hvis en oppdragstaker avslutter sitt oppdragsforhold før fylte 62 år, vil pensjonen beregnes etter

de regler som gjelder oppsatt pensjon etter lov om Statens Pensjonskasse § 24. Dersom en oppdragstaker avslutter sitt oppdragsforhold mellom 62 og 67 år, gjelder bestemmelsene om tidligpensjon som nevnt over.

5.4 Oppdragstakere på deltidsengasjement

Ansatte i statens tjeneste som arbeider mindre enn 14 timer pr. uke, og lærere i statens tjeneste som har mindre enn 35 prosent stilling, er ikke medlemmer av Statens Pensjonskasse, jf. lov om Statens Pensjonskasse § 5 første ledd. I høringsbrevet legges det til grunn at en tilsvarende begrensning også må gjelde for en oppdragstaker som har oppdragsandel mindre enn 35 prosent av et heltidsoppdrag. Minstegrensen på 35 prosent beregnes på grunnlag av den enkelte oppdragstakers pensjonsgrunnlag pr. år, dersom pensjonsgrunnlaget tilsvarte et heltidsoppdrag. Dette går frem av lovforslaget § 1 andre ledd.

Bakgrunnen er at når man har en lav stillingsandel, vil en brutto pensjonsordning i samordning med folketrygdens pensjonsregler, kunne gi negative økonomiske virkninger for den enkelte. Noe forenklet kan to virkninger gi negative utfall. Den gjelder situasjoner der en oppdragstaker over flere år betaler pensjonspremie til en pensjonskasse, men hvor folketrygden alene dekker mer enn bruttogarantien på 66 prosent av samordnet pensjonsgrunnlag på tidspunktet for utbetaling av pensjon. Pensjonsmottakeren vil derved ikke motta pensjonsytelse ut over folketrygdpensjon. Et annet negativt utfall kan inntre når lave stillingsandeler underveis i yrkeslivet vil kunne gi en lavere samlet pensjon. Dette forekommer når samordningsfradraget i pensjonsordningen er større enn bruttopensjonens økning ved en slik opptjening. Det forutsetter en kombinasjon mellom noen år med deltidsstilling under ca. 35 prosent stilling og noen år med heltidsarbeid.

Oppdragstakere som arbeider i deltidsoppdrag mellom 20 og 35 prosent kan velge å ha en annen pensjonsordning. Som et alternativ kan de med lav oppdragsandel opparbeide en gunstigere pensjon ved en nettobasert pensjonsordning, for eksempel en innskuddsordning, enn å være tilknyttet en bruttobasert pensjonsordning.

5.5 Administrasjon

5.5.1 Høringsbrevet

I følge høringsbrevet skal pensjonsordningen administreres av Statens Pensjonskasse.

Oppdragsgiver skal ha ansvar for at Statens Pensjonskasse mottar de opplysninger som er nødvendige for å kunne administrere pensjonsordningen. Dette er også i samsvar med lov om Statens Pensjonskasse § 45 fjerde ledd andre punktum, som pålegger arbeidsgiverne en opplysningsplikt vedrørende medlemmene i pensjonskassen.

Departementet eller den departementet gir fullmakt til, bør ha tilgang til de kontrakter som gir oppdragstakerne rettigheter etter lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem. Det gjelder både de standardiserte kontraktene og de individuelle kontraktene. Nærmere regler om dette nedfelles i egen forskrift.

5.5.2 Høringsinstansenes syn

Statens Pensjonskasse har gitt følgende uttalelse vedrørende administrasjon av pensjonsordningen: «Et annet alternativ, og for SPK et foretrukket alternativ, er at det blir fastsatt i forskrift nærmere bestemmelser om hvordan ordningen skal administreres.»

5.5.3 Departementets vurdering

Departementet er enig med Statens Pensjonskasse i at de administrative bestemmelsene bør fastsettes i forskrift, jf. § 7 andre ledd. Teksten i lovutkastet tilpasses i tråd med dette.

6 Annet arbeid

6.1 Forbud mot å ta annet arbeid

6.1.1 Høringsbrevet

Slik det går frem av høringsbrevet, stiller de standardiserte kontraktene krav om at oppdragstakeren – som hovedregel – ikke kan ha andre arbeidsforhold, verv eller oppdrag ved siden av sitt arbeid som oppdragstaker. Bakgrunnen for et slikt innlegg i den enkelte oppdragstakers frihet, er at oppdragstakeren skal være tilgjengelig til en hver tid for å ivareta barnets behov. Dette reguleres i kontraktene mellom oppdragsgiver og oppdragstaker.

6.1.2 Høringsinstansenes syn

Som tidligere nevnt, har flere høringsinstanser uttalt at de støtter hovedregelen om at en oppdragstaker ikke kan ta annet arbeid eller oppdrag, av hensyn til barnets beste.

Statens Pensjonskasse bemerker i den forbindel-

se at begrepet «arbeid» i lovutkastet ikke er dekkende:

«Det går ikke klart fram om næringsvirksomhet omfattes, for eksempel i form av enkeltpersonforetak. Den ektefelle/samboer som er oppdragstaker kan også tenkes å jobbe ulønnet gjennom aksjeselskap som fullt ut eies av den andre ektefelle/samboer. Utbytte tas ut på eierens hånd, eller blir liggende som verdi i selskapet.»

Statens Pensjonskasse mener begrepet «arbeid» bør defineres i loven eller tydeliggjøres i forarbeidene.

6.1.3 Departementets vurdering

Som et resultat av standardkontraktenes vilkår hvor det kreves at en oppdragstaker i utgangspunktet ikke skal utføre annet arbeid ved siden av omsorgsoppgavene, er det besluttet at de skal kunne få pensjonsrettigheter tilsvarende ansatte i staten. Lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem er altså et resultat av denne begrensningen i oppdragstakernes frihet. Se lovforslaget § 3 første ledd.

Departementet vil i denne sammenheng påpeke forskjellen mellom begrensningen i kontraktene og begrensningen i pensjonsordningen. Som nevnt er begrensningen i kontraktene satt av hensyn til barnets beste. Hensynet til begrensningen for pensjonsordningen er på sin side kontraktens inngrep i oppdragstakernes frihet. Dersom en oppdragstaker ikke har avtalt en frihetsbegrensning i kontrakten, faller intensjonen med pensjonsordningen bort.

Problemstillingen som Statens Pensjonskasse tar opp i sin høringsuttalelse, gjelder personer med oppdragsavtale som også eier foretak som konkurrerer i kommersielle markeder. Det vil etter departementets syn være for inngripende å unnta enkeltpersoner muligheten til å drive en hver form for privat virksomhet ved siden av oppdraget. Det forutsettes imidlertid at arbeidsmengden i egnede foretak ikke overstiger begrensningen på 20 prosent av en heltidsstilling, jf. proposisjonens pkt. 6.2.3 .

I høringsbrevet avgrenses oppdragstakere mot selvstendig næringsdrivende ved at arbeidsgodtgjørelsen er skattepliktig og grunnlag for arbeidsgiveravgift. Bakgrunnen for denne avgrensningen er i utgangspunktet rettet mot de som eventuelt inngår kontrakt med virksomhetstilknytning og ikke persontilknytning.

Da det virker som at det er et behov for å definere begrepet «arbeid», har departementet valgt å si litt mer om dette i forbindelse med merknadene

til den enkelte bestemmelse, jf. proposisjonen pkt. 9. Det kan kort bemerkes at begrepet «arbeid» er benyttet bevisst da det omfatter både lønnet og ulønnet arbeid.

6.2 Unntak – arbeid som kan utføres

6.2.1 Høringsbrevet

Skal den enkelte oppdragstaker inngå avtale om annet arbeid som ligger på siden av oppdragskontraktens innhold, må dette gjøres i en særskilt tilleggssavtale, jf. standardkontraktenes pkt. 3 andre ledd. Dette begrenser oppdragstakernes frihet betydelig, og skiller derfor disse fra andre frilanseres alminnelige frihet. Slik det kommer frem i høringsbrevet, må det godtas at en oppdragstaker kan ha en viss grad av annet arbeid i tillegg til oppdraget. Skal oppdragstakeren ha rett til pensjonsordningen etter denne loven, må det fastsettes en øvre grense for hva som kan tillates av andre, tidkrevende eller inntektsbringende gjøremål. Den arbeidstiden som kommer i tillegg til oppdraget må beregnes forholdsmessig av en ordinær heltidsstilling.

Adgangen til å kunne utøve arbeidsoppgaver i tillegg til oppdragskontrakten, må reguleres generelt og ivareta alle typer gjøremål. Utgangspunktet for en slik rettighet må som nevnt foreligge i en skriftlig tilleggskontrakt som vedlegges oppdragskontrakten. Dette må også reguleres nærmere i en forskrift.

6.2.2 Høringsinstansenes syn

I høringsbrevet ba departementet høringsinstansene særskilt om tilbakemeldinger på dette punktet, da det er uvanlig å begrense yrkesutøvelsen på denne måten for frilansere som normalt har en friere rolle enn arbeidstakere generelt. De fleste var enige i at det bør være en hovedregel med en klausul i oppdragskontrakten som begrenser oppdragstakernes mulighet til å utføre annet arbeid. Når det gjelder unntakene fra denne hovedregelen, har høringsinstansene ulike syn.

Barne-, ungdoms og familiedirektoratet uttaler at de:

«er enig i at det må være en viss adgang til biinntekter for oppdragstakere i beredskaps- og familiehjem. Det vil være vanskelig å fastsette en grense for alle typer arbeid og alle typer oppdrag. Dette er spørsmål som eventuelt bør reguleres i interne retningslinjer for denne typen tiltak i Bufetat, der det bør åpnes for skjønn og faglige vurderinger i det enkelte tilfellet. Bufetat vurderer at det er barnets behov for tilgjengelige voksne som er avgjørende, og ikke det belø-

pet biinntekten utgjør. Det er viktig at eventuelle forskrifter om adgang til biinntekter sikrer den fleksibilitet som Bufetat er avhengig av for å få til gode plasseringer i statlige beredskaps- og familiehjem. Det er for eksempel viktig at også oppdragstakere som allerede er fosterforeldre på oppdrag fra kommunen, kan ta oppdrag som statlig beredskaps- eller familiehjem dersom de ønsker det og dette ellers er en god løsning.»

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets synspunkt er å tilrettelegge for rekruttering ved ikke å lage for stramme rammer for muligheten til å ha annet arbeid ved siden av. I tillegg påpeker de at Barne-, ungdoms- og familieetaten står nærmest til å ta de skjønnsmessige og faglige avgjørelsene når tilleggsarbeidet skal vurderes.

Dette støttes av *Norsk Tjenestemannslag* som presiserer dette ytterligere:

«Oppdragstaker har ved inngåelse av kontrakten sagt fra seg retten til å ha andre arbeidsforhold, verv og oppdrag ved siden av sitt arbeid som oppdragstaker, da oppdragstaker til enhver tid skal være tilgjengelig for barnet. I kontrakten ligger det imidlertid en mulighet til unntak fra denne regelen. Unntaket ligger i en faglig vurdering fra oppdragsgivers side.

NTL mener det er viktig at oppdragsgiver (Staten ved Bufetat – fagteam) vurderer om det arbeidsforhold, verv eller oppdrag oppdragstaker eventuelt ønsker å ha ved siden av oppdraget som beredskaps- eller familiehjem, kan kombineres med plikten til enhver tid å være tilgjengelig for barnet oppdragstaker skal ha ansvaret for. NTL mener det vil være meget vanskelig å legge inn i en forskrift begrensninger på type eller art av ulike verv og oppdrag som kan godkjennes av oppdragsgiver. Når oppdragstaker og oppdragsgiver ved inngåelse av kontrakten som beredskaps- og familiehjem også inngår en avtale om at annet arbeid, verv eller oppdrag kan skje ved siden av oppdraget som beredskaps- og familiehjem, må dette være vilkåret som oppfyller vilkåret for medlemskap i tjenstepensjonsordningen.

Derfor må det være tilstrekkelig at annet verv og arbeid ikke foregår til fortrensel for oppdraget som beredskaps- eller familiehjem.»

Som *Norsk Tjenestemannslag* avslutningsvis her påpeker, mener det at en tilleggsavtale som oppdragsgiver har inngått, skal være tilstrekkelig som grunnlag for ikke å frata oppdragstakerne pensjonsrettigheter etter ordningen.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet mener også at:

«med utgangspunkt i barnets behov for tilgjengelighet og Bufetats behov for at fosterforeldre kan delta i møter, oppfølging av skole og lignende, tenker Bufetat at det vil være mulig å se bort fra grensesetting når arbeidet gjelder primærnæring, forfatterhonorarer og annet arbeid som er forenelig med tilgjengelighet for fosterbarnet og instansene fosterforeldrene skal samarbeide med.»

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet påpeker med andre ord at det ikke bør settes grenser for tilleggsarbeid så fremt arbeidet er forenlig med å være tilgjengelig for barnet. Slik departementet forstår dette utspillet, mener direktoratet at den enkelte oppdragstaker kan vurdere dette selv uten å ha plikt til å inngå kontrakt om arbeidsforholdet.

Dette standpunktet er også i tråd med *Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund Sektor Stat*, *Fagforbundet*, *Fellesorganisasjonen* og *Norsk Fosterhjemsforening*. *Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund Sektor Stat* bemerker i den forbindelse:

«Når det gjelder muligheten til å ha annet arbeid ved siden av, anser YS Stat det tilstrekkelig for å komme inn under loven at slikt arbeid ikke foregår til fortrensel for oppdraget som beredskaps- eller familiehjem. Det må ikke bli slik at personer som påtar seg oppdrag som familie- eller beredskapshjem fratas den mulighet som andre har til å ha andre inntekter fra for eksempel tilleggsverv, mindre omfattende deltidsstillinger, honorar osv. Slik vi ser det må man kunne se bort fra inntekter fra primærnæring, forfatterhonorar m.v.»

Norsk Fosterhjemsforening har en tilnærmet sammenfallende merknad. Flere høringsinstanser mener derfor at en oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem ikke bør forskjellsbehandles sammenlignet med andre arbeidstakere. Det samme utgangspunktet har *Fagforbundet* og *Fellesorganisasjonen*.

Fagforbundet knytter oppdragstakernes frihet til annet arbeid med øvrige arbeidstakere i staten, og viser i den forbindelse til Hovedtariffavtalen i staten pkt. 1.1.4. som gjelder bierverv. I denne forbindelse er det hensiktsmessig å sitere fra Hovedtariffavtalen § 1.1.4. hvor det står følgende:

«Arbeidstakere må ikke inneha bistillinger, bierverv, styreverv eller andre lønnede oppdrag som kan hemme eller sinke deres ordinære arbeid med mindre det foreligger særskilt pålegg eller tillatelse.»

Yrkesorganisasjonenes sentralforbund inntar også mye av det samme standpunkt som *Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund Sektor Stat* gjør i sin

merknad. I tillegg har de en kommentar til en eventuell inntektsbegrensning (1G) som de anser som lite fornuftig. De tar til orde for at en begrensning etter medgått tid målt i stillingsbrøk etter fulltidsstilling vil være en bedre løsning enn en inntektsbegrensning. De mener likevel det vil «medføre vanskelige skjønnsavgjørelser, typisk i forbindelse med primærnæringer, forfatterhonorar m.v.»

Fylkesmannen i Nordland og *Bodø kommune* har et annet syn. *Fylkesmannen i Nordland* mener «utgangspunktet må være at disse avtalene avskjærer mulighetene til annet arbeid i avtaleperioden. Selve oppdragets art og de særlige utfordringer disse hjemmene skal løse, tilsier dette.» De legger til at «visse oppgaver og verv [...] ikke bør komme til fortrengsel for et oppdrag som dette. Politiske og humanitære verv bør som hovedregel ikke komme i konflikt med ordningen selv om det utbetales honorar.» Dette er i tråd med det høringsnotatet anfører.

Fylkesmannen i Nordland sier videre at:

«Når det gjelder andre biinntekter vil det være slik at et rimelig omfattende engasjement kan kaste lite av seg, mens annen virksomhet kan være svært inntektsbringende uten å være tidkrevende. Således vil ikke alene en inntektsgrense eller alene en stillingsprosent dekke behovet for å sikre at oppdragstaker benytter det vesentligste av sin tid til omsorgsoppgaven. Fylkesmannen i Nordland foreslår således at en kombinerer stillingsbrøk og kronebeløp. Grunnbeløpet kan være en naturlig inntektsgrense men slik at virksomheten ikke overstiger eksempelvis 20 % stilling.»

Kort sagt ønsker Fylkesmannen i Nordland en kombinasjon av stillingsbrøk og inntektsbegrensning.

Bodø kommune legger på sin side vekt på at begrensning av tidsbruk må være den beste løsningen:

«Når det gjelder andre biinntekter som omtales, må dette evt. vurderes i det enkelte tilfelle, og da spesielt med tanke på tidsbruk.

I alle sakene hvor *Bodø kommune* hittil har benyttet seg av statlige familiehjem, ser vi at det er svært viktig at den av fosterforeldrene som er hjemme, tilbringer mest mulig tid sammen med barnet.

De barn som plasseres i disse hjemmene, har omsorgsbehov ut over det normale, og de trenger ekstra tilgang på voksenpersoner.

Det er barnets beste som må være avgjørende.»

Fylkesmannen i Nordland og *Bodø kommune* har også særskilte merknader til primærnæringer. *Fylkesmannen i Nordland* uttaler i den forbindelse:

«Når det gjelder primærnæringer er dette sannsynligvis mer komplisert fordi dette er vanskeligere å kontrollere. Virksomheten kan gi et godt og kreativt oppvekstmiljø, men vi har også sett eksempler der gårdsdrift og tunge omsorgsoppgaver har blitt vanskelig å kombinere. Det bør således også legges inn skranker her.»

Bodø kommune går lengst i å begrunne et behov for å legge skranker til primærnæringer, og da spesielt for gårdsbruk hvor de påpeker muligheten for at oppdragstakerne kan benytte vikarierende økonomiske motiver i utøvelsen av oppdraget:

«Stillingsprosent for tilleggsinntekt bør regnes ut fra hvor mange årsverk det aktuelle gårdbruket er beregnet til.

Utgangspunktet er at en av fosterforeldrene ikke skal ha annet arbeid, eller som det foreslås i høringsutkastet, ikke mer enn 25 % tilleggsinntekt. Det må sikres at en gårdsdrift ikke skal ha muligheten til å få en ekstra inntekt i form av å være statlig familiehjem.

Dette kan gi uheldige konsekvenser for utvelgelsen av disse fosterhjemmene, i den forstand at økonomi blir det styrende element.»

6.2.3 Departementets vurdering

Departementet har vurdert det som nødvendig å avgrense hvor mye en oppdragstaker kan arbeide i tillegg til utøvelsen av oppdraget, jf § 3 andre ledd.

Av hensyn til barnets beste skal oppdragstakeren være til stede for barnet i større omfang og utstrekning enn foreldre flest. Som nevnt har disse barna behov som strekker seg ut over det ordinære.

Slik departementet tolker merknaden fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, har Barne-, ungdoms- og familieetaten et behov for å kunne avtale med den enkelte oppdragstaker muligheten for å ta arbeid eller verv ved siden av. Dette begrunnes av hensyn til rekrutteringsformål. Departementet ser likevel argumentet som problematisk, da de regionale kontorene kan innføre ulik praksis, og fordi det foreligger en risiko for at det i kampen om å gjøre seg attraktiv i en rekrutteringsprosess, tillates annet arbeid på bekostning av omsorgsoppgavene til barnet.

Departementet er for øvrig enig i at staten på vegne av Barne-, ungdoms- og familieetaten står nærmest til å avgjøre hvilke andre gjøremål og hvilket omfang som kan passe for den enkelte oppdragstaker, ut fra hensynet til barnets beste og tyngden på de enkelte omsorgsoppgaver. Vår vurdering er likevel slik at hvis det gis stor frihet til annet arbeid,

eller oppdragstakerne selv overlates til å foreta egne vurderinger, bortfaller begrunnelsen for egen pensjonsordning. Det er derfor nødvendig å fastsette skranker for hvor mye arbeid som kan tillates ved siden av oppdraget, skal oppdragstakeren holde på retten til pensjonsordning etter lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem. Avgrensningene bør av rettferdighetshensyn mellom oppdragstakere være konkrete og like for alle.

Begrensningene settes på bakgrunn av tiden som vil gå med til annet arbeid, og beregnes ut fra en ordinær heltidsstilling. Det bør i slike tilfeller fastsettes en maksimal stillingsbrøk for en bestemt periode. Departementet har kommet frem til at begrensningen for å ta annet arbeid bør settes til inntil 20 prosent av en ordinær heltidsstilling. En ordinær heltidsstilling etter arbeidsmiljøloven § 10-4 (1) er 40 timer pr. uke. Det betyr at oppdragstakere kan i gjennomsnitt arbeide inntil 8 timer i uka ved siden av oppdraget, uten å miste retten til pensjonsordningen. Dette gjelder også for ulønnet arbeid. Antall timer beregnes innenfor rammen av et kalenderår. Oppdragstakeren kan innenfor et kalenderår fritt disponere over den tilmålte tiden, dersom vedkommende kan ivareta hovedoppdraget tilfredsstillende. Det kan derimot ikke overføres ubrukte timer fra et år til et annet.

Annet arbeid må alltid komme i annen rekke etter hovedoppdraget og hensynet til barnets beste. Vil en annen jobb, verv eller et annet oppdrag komme i konflikt med hovedoppdraget, må slike sekundære gjøremål alltid vike for hovedoppdraget.

Det kan ikke gjøres unntak for oppdragstakere i deltidsengasjement. For eksempel kan ikke en oppdragstaker med oppdragsengasjement på 50 prosent kunne ta annet arbeid ut over 20 prosent av en heltidsstilling. I forskrift til lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem, er det planlagt at det ved særlige forhold kan gjøres mulig for oppdragstakere i deltidsengasjement å søke om annet arbeid ut over 20 prosent av en heltidsstilling.

Hobbyvirksomhet som ikke har noen inntektsformål, har i utgangspunktet ingen innvirkning på pensjonsrettighetene. Som hobbyvirksomhet inngår husflid, sportsaktiviteter, dans, musikk- og sangøvelser, kortspill, sjakk, motorkjøretøy, dyrehold, hobbyfiske osv. Hvis hobbyvirksomheten derimot bærer preg av arbeid, for eksempel instruktørvirksomhet, frivillig arbeid for organisasjoner, drift av små verksted osv., mener departementet at dette ligger i en gråsoner mellom hobby og arbeid. Oppdragsgiver må da foreta en skjønnsmessig vurdering ut fra omfang og særpreg.

Studier og skolearbeid i begrenset omfang vil heller ikke ha betydning for retten til pensjonsordningen etter lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem. Derimot kan ikke studier og skolearbeid som er tidkrevende, kombineres med retten til pensjonsordningen. Barne-, ungdoms- og familieetaten står nærmest til å vurdere om studier og skolearbeid vil påvirke oppdraget eller pensjonsordningen.

Lovpålagt verneplikt til å møte for tjeneste i Heimevernet eller Forsvaret etter lov om Heimevernet eller lov om verneplikt, anses ikke som arbeid og vil ikke ha betydning for retten til pensjonsordningen etter lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem. Departementet ser for øvrig ikke bort fra at staten ved Barne-, ungdoms- og familieetaten må rokkere utplassering av barn dersom oppdragstakeren blir utkalt til lovpålagt heimevernsøvelse eller repetisjonsøvelse. Utøvelse av frivillig deltagelse eller befalsdeltagelse må derimot anses å kunne komme i konflikt med oppdraget, og må begrenses til 20 prosent stilling pr. år.

Begrensningen på 20 prosent gjelder også når oppdragstakeren kombinerer to eller flere andre gjøremål. Det betyr at annet arbeid i sum ikke kan overstige 20 prosent av en heltidsstilling.

De overstående begrensninger er satt ut fra formålet med pensjonsordningen og gjelder kun retten til pensjon. Staten ved Barne-, ungdoms- og familieetaten står fritt til å inngå avtaler med den enkelte oppdragstaker som gir større frihet, men da risikerer oppdragstakeren å miste retten til pensjonsordningen etter lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem. Staten ved Barne-, ungdoms- og familieetaten kan av hensyn til barnets beste og andre hensyn, for sin egen del sette strengere begrensninger enn bestemmelser hjemlet i denne loven.

Det bemerkes at hva som omfattes av begrepet «arbeid», kan bli nærmere regulert i forskrift til loven, jf. lovforslaget § 3 tredje ledd.

Som tidligere nevnt bør oppdragsgiver gis et overordnet ansvar for å orientere den enkelte oppdragstaker om reglene slik at oppdragstakeren ubevisst ikke inngår avtaler hvor vedkommende mister retten til å delta i pensjonsordningen. Dette vil kunne reguleres som en administrativ bestemmelse i forskrift til denne loven, jf. loven § 7 andre ledd.

7 Forholdet til andre lover, avtaler og pensjonsreformen

7.1 Forholdet til Overføringsavtalen

7.1.1 Høringsbrevet

I høringsbrevet knyttes pensjonsordningen for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem til Overføringsavtalen. Overføringsavtalen er en fellesbetegnelse på avtaler Statens Pensjonskasse har inngått med andre leverandører av offentlige pensjonsordninger om overføring av pensjonsrettigheter. Overføringsavtalen sikrer at den siste offentlige pensjonsordningen en arbeidstaker var medlem i, utbetaler pensjon som om all pensjongivende tjenestetid var tjent opp i denne ordningen. Den utbetalende pensjonsordningen får refundert utgiftene fra de andre pensjonsordningene som er overført. Avtalen forutsetter like pensjonsregler.

7.1.2 Høringsinstansenes syn

Fagforbundet bemerker i sitt høringsutkast at et hovedvilkår med pensjonsordningen oppfylles når oppdragstakere i likhet med statstjenestemenn blir omfattet av Overføringsavtalen. *Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund* og *Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund Sektor Stat* bemerker begge at det er naturlig og riktig at oppdragstakere knyttes til Overføringsavtalen.

Statens Pensjonskasse har i sin høringsuttalelse uttalt at de:

«ikke umiddelbart [deler] den oppfatning at Overføringsavtalen vil komme til anvendelse slik forslag til regler er utformet. Lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem gir ikke oppdragstakerne medlemskap i SPK, men «de samme rettigheter og plikter» som medlemmer av SPK, jf. § 3 første ledd.»

7.1.3 Departementets vurdering

I følge lov om Statens Pensjonskasse § 46 kan styret i Statens Pensjonskasse, med samtykke fra departementet, treffe overenskomst med en annen pensjonsinnretning eller en kommune om overføring av medlemmer og pensjonister. Den enkelte oppdragstaker vil få de samme rettigheter som gjelder for pensjonskassens øvrige medlemmer.

Departementet vil derfor be Statens Pensjonskasse å sørge for at oppdragstakere som omfattes av lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem, blir omfattet av

Overføringsavtalen med tilsvarende rettigheter som medlemmer i Statens Pensjonskasse, jf. lov om Statens Pensjonskasse § 46.

7.2 Forholdet til pensjonsreformen

7.2.1 Høringsbrevet

Det går frem av høringsbrevet at noen av oppdragstakerne tidligere har hatt medlemskap i kommunale pensjonsordninger. Pensjonsordningen som nå foreslås innført, er en sammenlignbar pensjonsordning. Dette fører til at oppdragstakere som tidligere har hatt medlemskap i offentlig pensjonsordning, vil – i forhold til arbeidet med pensjonsreformen – få overgangsregler tilsvarende dagens offentlige pensjonsordninger.

I høringsbrevet ble det foreslått at nye oppdragstakere som ikke har offentlig pensjonsordning fra før, bør få pensjonen beregnet etter nye regler. Der står det:

«Siden det ikke er kjent hvordan de nye offentlige pensjonsordningene blir utformet, bør det vurderes å ta inn et forbehold i loven om at oppdragstakere som ikke har tidligere rettigheter i offentlige pensjonsordninger, i sin helhet skal få pensjonen beregnet etter nye regler.»

7.2.2 Høringsinstansenes syn

Fagforbundet har sagt seg uenig i høringsbrevets forslag som er sitert i forrige avsnitt.

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund og *Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund Sektor Stat* er også uenige i dette. *Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund Sektor Stat* uttaler at:

«etter vårt syn er det ikke nødvendig å skille mellom nye medlemmer av SPK og nye oppdragstakere som omfattes av ordningen.»

I sin høringsuttalelse har *Næringslivets hovedorganisasjon* påpekt at:

«det pågående arbeidet med pensjonsreformen [...] vil medføre store endringer i folketrygdloven og tjenstepensjonslovverkene. Det er viktig at man ved utforming av fremtidens pensjonslovgivning søker å finne ryddige og homogene løsninger, [...]»

7.2.3 Departementets vurdering

Departementet har kommet frem til at den beste løsningen vil være å forholde seg til det til enhver tid eksisterende regelverk, slik at det ikke blir gjort forskjell på nye og eldre medlemmer når et eventu-

elt nytt pensjonsregelverk trer i kraft. Utformingen av lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem med tilhørende forskrift, er antatt å kunne møte fremtidens pensjonslovgivning, uten særlig behov for endringer.

Lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem må følge de generelle regler og endringer som blir vedtatt for offentlig tjenstepensjon. Hvis det gjøres endringer i lov om Statens Pensjonskasse, vil endringene også gjelde for oppdragstakerne. Endres lov om Statens Pensjonskasse slik at det nye eller endrede bestemmelser ikke passer oppdragstakerne, vil dette, så langt det er mulig, justeres ved endring av den tilhørende forskriften til lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem. Nytt regelverk og endringer i eksisterende regelverk som er et resultat av pensjonsreformen, antas tre i kraft tidligst fra 1. januar 2011.

7.3 Forholdet til lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser

I følge høringsbrevet vil ytelser som gis gjennom lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem, samordnes etter bestemmelsene i samordningsloven på lik linje med ytelsene etter lov om Statens Pensjonskasse. I den forbindelse viser departementet til lov om Statens Pensjonskasse § 4 og samordningsloven § 1.

7.4 Endringer i andre lover

Lovforslaget krever ikke at det foretas endringer i andre lover.

8 Økonomiske og administrative konsekvenser

Bedre sosiale ordninger er et viktig gode for den enkelte oppdragstaker. Når nåværende arbeidstakere i offentlig sektor vurderer å tiltre et oppdragsforhold, vil det være viktig for avgjørelsen at de ikke må gi slipp på en rekke sosiale ordninger som følger med det å være arbeidstaker. Det antas at dette vil gjøre rekrutteringen av oppdragstakere lettere for Barne-, ungdoms- og familieetaten. Det vil også være besparende for staten som oppdragsgiver å dreie plassering av barn fra institusjonene over på hjemmene.

I høringsbrevet ble det lagt til grunn et estimat fra Statens Pensjonskasse, hvor den for 2009 har beregnet oppdragsgivers årlige utgifter ved å ha egen pensjonsordning til 20,8 mill. kroner, basert

på tall fra 2007. Dette utgjør om lag 8 prosent av de totale lønnskostnadene på kr 260 mill, fordelt med 7 prosent som ordinær arbeidsgiverpremie og 1 prosent til en tidligpensjonsordning. Det vil være de opplysninger som blir rapportert inn til Statens Pensjonskasses medlemsdatabase som vil bli utgangspunkt for den endelige premieberegningen. I tillegg til arbeidsgiverandelen vil den enkelte oppdragstaker betale 2 prosent av pensjonsgrunnlaget til pensjonsordningen, slik at den totale premie til Statens Pensjonskasse utgjør om lag 10 prosent.

Utgifter per oppholdsdag i institusjon er om lag 150 prosent høyere enn i et statlig beredskaps- eller familiehjem. Merutgiftene som følge av en egen pensjonsordning for oppdragstakere vil medføre en økning i utgifter per oppholdsdag i hjemmene på om lag 3 prosent. Plassering av barn i et statlig beredskaps- eller familiehjem etter innføring av pensjonsordningen, vil fortsatt være et klart rimeligere alternativ enn plassering i institusjon.

Kostnader til Statens Pensjonskasses løpende administrering av pensjonsordningen er inkludert i de overstående beregninger.

Merutgiftene knyttet til en egen pensjonsordning for oppdragstakere i de statlige beredskaps- og familiehjemmene, dekkes i sin helhet innenfor det statlige barnevernets gjeldende budsjettamme for 2009.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har på sin side vurdert kostnadene på grunnlag av andre tall:

«Fosterhjemsgodtgjøringen var i 2008 på 303 mill. kroner. Det var en betydelig økning i antall beredskaps- og familiehjem i 2008. Utbetalingene i desember 2008 var 22,5 prosent høyere enn i januar 2008. Tilbakemeldingene fra regionene viser at økningen i antall hjem fortsetter i 2009. For beregningen av pensjonsutgiftene, legges gjennomsnittet av utbetalingene for fjerde kvartal 2008 til grunn. I høringsnotatet er det lagt til grunn at pensjon vil utgjøre åtte prosent av den totale fosterhjemsgodtgjøringen. For 2009 er arbeidsgivers pensjonspremie til SPK 10,95 prosent. Denne pensjonspremien er lagt til grunn for våre beregninger. Innføringen av pensjonsordning for beredskaps- og familiehjem vil medføre en utgiftsøkning på 41 mill. kroner. Ettersom det betales arbeidsgiveravgift av pensjon, er dette inkludert i beregningene.»

Statens Pensjonskasse har knyttet merknader til finansieringssiden:

«De pensjonsrettigheter som opparbeides i pensjonsordningen og utgiftene til pensjonsordningens administrasjon skal finansieres ved pensjonspremier. Oppdragstakerne skal for den tid

de får arbeidsgodtgjørelse betale et pensjonsinnskudd på 2 % av arbeidsgodtgjørelsen til pensjonsordningen. Den del av utgiftene som ikke dekkes av medlemsinnskuddet på 2 % skal dekkes over arbeidsgivers budsjett. Beregningen av premien skal skje etter forsikringstekniske prinsipper og ut fra et beregningsgrunnlag som er godkjent av departementet. Departementet kan gi nærmere regler om beregning og innbetaling av premie.»

I tillegg har Statens Pensjonskasse bemerket at det vil påløpe oppstartskostnader i forbindelse med systemendringer, informasjonsarbeid og administrative utfordringer.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet opererer med et kostnadsanslag som er tilnærmet dobbelt så høyt som det departementet la til grunn i høringsbrevet. På denne bakgrunn har departementet vært i kontakt med Statens Pensjonskasse og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet for å vurdere om det er nødvendig med nye økonomiske beregninger. Departementet har konkludert med at den beregningen som Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har foretatt med oppdragsgiverandel på 10,95 prosent, ikke kan benyttes.

Legger man til grunn utbetalingene fra fjerde kvartal 2008 som nytt estimat for 2009, vil total utbetalt arbeidsgodtgjørelse utgjøre omlag kr 329,4 mill. På denne bakgrunnen har *Statens Pensjonskasse* estimert en liten økning i årlig gjennomsnittlig pensjonspremie til oppdragsgiver, inkludert premie til tidligpensjon, til ca. 8,5 prosent. Denne beregningen utgjør da kr 28 mill. Endelig premieberegning vil kunne avvike fra estimatet.

I forhold til de tallene som ble lagt til grunn i høringsbrevet, er det en økning i årlig pensjonspremie for oppdragsgiver på omlag 7,2 mill., som utgjør omlag 1/3 mer enn først antatt.

Oppdragstakerne må for sin del betale 2 prosent av godtgjørelsen i premie til pensjonsordningen.

I tillegg til dette må oppdragsgiver betale arbeidsgiveravgift, beregnet til et gjennomsnitt på 12,3 prosent av årlig premie. Det utgjør her omlag kr 3,4 mill. I høringsbrevet ble ikke arbeidsgiveravgiften vurdert.

Statens Pensjonskasse har varslet at det vil påløpe oppstartskostnader i forbindelse med ordningen. De har beregnet at oppstartskostnader vil beløpe seg til omlag kr 1,68 mill. Statens Pensjonskasse vil bli tilført midler fra Barne- og likestillingsdepartementet til dette formålet.

Øvrig løpende administrative utgifter i forbindelse med ordningen dekkes gjennom oppdragsgivers og oppdragstakers pensjonspremier.

De totale kostnadene ved en slik ordning, vil med arbeidsgiveravgift og oppstartskostnader bli kr 33 mill. for 2009, basert på Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets siste opplysninger av oppdragstakernes totale arbeidsgodtgjørelser.

Merutgiftene knyttet til en egen pensjonsordning for oppdragstakere i statlige beredskaps- eller familiehjem, dekkes innenfor det statlige barnevernets gjeldende budsjettramme for 2009.

9 Merknader til de enkelte bestemmelser

Til § 1

Bestemmelsen tar utgangspunkt i § 1 i lovutkastet av 30. januar 2009, men det er foretatt flere endringer. Blant annet er bestemmelsen fra det første lovutkastet nå delt i to paragrafer, §§ 1 og 3. Paragraf 1 har som hovedformål å beskrive hvem loven gjelder for. Den gjelder hvilke oppdragstakere som gis rettigheter til pensjonsordning etter denne loven, og hvem som er oppdragsgiver.

Første ledd bestemmer at loven gjelder oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem. Det må fremgå av oppdragskontrakten med oppdragsgiver at oppdragstaker holder et beredskapshjem eller familiehjem som oppfyller bestemte kriterier gitt i standardkontrakten. Det må også komme klart frem hvem som er oppdragstaker. Det er kun en person som kan tre inn i en oppdragskontrakt. Fødselsnummer bør benyttes til identifisering av denne personen i kontrakten.

«Oppdragstaker» etter denne loven har samme definisjon som «frilanser» etter folketrygdloven § 1-9 og innskuddspensjonsloven § 1-2 bokstav e. Oppdragstakere avgrenses mot arbeidstakere på den ene siden, og selvstendig næringsdrivende på den andre. Oppdragstakerens godtgjørelse er skattepliktig, og oppdragsgiveren må betale arbeidsgiveravgift av godtgjørelsen.

Statens oppdragsgiverrolle ivaretas av det departement som forvalter statens oppgaver innenfor barnevernet. For tiden er dette Barne- og likestillingsdepartementet. Barne- og likestillingsdepartementet kan gi fullmakt til underliggende instanser eller andre aktuelle foretak til å ivareta oppdragstakerrollen på Barne- og likestillingsdepartementets vegne. Slik fullmakt er for tiden gitt til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Barne-, ungdoms- og familieetaten regionalt skal ivareta ansvaret som oppdragsgivere på vegne av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

Det foreligger standardiserte oppdragskontrakter utarbeidet av Barne- og likestillingsdepartemen-

tet i samarbeid med arbeidstakerorganisasjonene, som benyttes av Barne-, ungdoms- og familieetaten og den enkelte oppdragstaker. De standardiserte oppdragskontraktene kombinerer oppdragsinstruks og oppdragskontrakt. De omhandler i første rekke hvordan oppdraget skal utføres og barnet skal ivaretas. Samtidig reguleres lønn, oppsigelse, ferie osv. i kontrakten.

Det er vesentlig for den enkelte oppdragstakers tilknytning til pensjonsordningen at vedkommende ikke inngår individuelle oppdragskontrakter som avviker i stor grad fra de standardiserte kontraktene. Dersom bestemmelser som er sentrale for pensjonsordningen avvikes, kan departementet som forvalter loven vurdere om rettigheter til pensjonsordningen er gitt på feil vilkår. Nærmere regler rundt dette vil reguleres i forskrift, jf. lovutkastet § 7 andre ledd.

Oppdragstakerne mottar ikke lønn, men godtgjørelse. Godtgjørelsen er i standardkontraktene pkt. 5.4 omtalt som arbeidsgodtgjørelse. Den faste, avtalte arbeidsgodtgjørelsen omfatter ikke ekstra godtgjørelser, tillegg eller andre former for utgiftsdekning. Skal ekstra godtgjørelse inngå i pensjonsgrunnlaget, må dette reguleres i egen forskrift, jf. lovutkastet § 4 andre ledd.

Andre ledd utelater oppdragstakere med mindre enn 35 prosent av heltidsoppdrag fra medlemskap i pensjonsordningen. Dette tilsvarer den minstegrense som gjelder for statlig ansatte lærere, jf. lov om Statens Pensjonskasse § 5 første ledd. Dersom en oppdragstaker har et engasjement som er mindre enn et heltidsoppdrag, bør oppdragsstørrelsen målt i brøk eller prosent fremgå i kontrakten. Oppdrag mindre enn et heltidsoppdrag beskrives som et deltidsoppdrag. Et heltidsoppdrag er å forstå som en benevnelse på oppdraget dersom vedkommende har et oppdragsengasjement som tilsvarer et fulltidsengasjement som oppdragstaker. Arbeidsmengden må da vurderes mot den arbeidsmengden andre fulltidsengasjerte oppdragstakere har i samme region.

Til § 2

Regelen tar utgangspunkt i § 3 i utkastet til lov som var vedlagt høringsbrevet.

Første ledd gir som utgangspunkt oppdragstakeren og oppdragsgiver samme rettigheter og plikter som medlemmer etter lov om Statens Pensjonskasse. Det bemerkes at oppdragstakere ikke er medlemmer av Statens Pensjonskasse tilsvarende ansatte i statens tjeneste.

Oppdragstakers plikter etter lov om Statens Pensjonskasse tilsvarer de plikter ordinære medlem-

mer i Statens Pensjonskasse har. Oppdragstaker må være trygdet etter folketrygdloven kapittel 2, jf. lov om Statens Pensjonskasse § 6. Oppdragstaker har også plikt til å betale medlemsinnskudd med to prosent av pensjonsgrunnlaget, jf. lov om Statens Pensjonskasse § 16. Videre må oppdragstakeren selv rette krav om uførepensjon innen ett år etter at oppdragstakeren har fratrudd sin stilling på grunn av uførhet, jf. lov om Statens Pensjonskasse § 27 fjerde ledd. En oppdragstaker som gjør krav på uførepensjon samt den som oppbærer uførepensjon, plikter å la seg undersøke av lege etter retningslinjer gitt av Statens Pensjonskasse, jf. lov om Statens Pensjonskasse § 31 første og tredje ledd. En oppdragstaker som har mottatt en ytelse i strid med redelighet og god tro, har plikt til å betale tilbake ytelser, jf. lov om Statens Pensjonskasse § 44 sjette ledd. Det samme gjelder når særlige grunner gjør det rimelig å kreve tilbake ytelser som er utbetalt for mye, jf. lov om Statens Pensjonskasse § 44 sjuende ledd. Det foreligger også en informasjonsplikt hvor oppdragstakeren må melde fra til Statens Pensjonskasse når vedkommende inngår ekteskap eller ved oppløsning av ekteskap, jf. lov om Statens Pensjonskasse § 45 første ledd. Etter § 45 andre ledd, plikter medlemmene på generelt grunnlag å informere om meldinger, attester og opplysninger som Statens Pensjonskasse forlanger. Det samme må også gjelde for oppdragstakere. For eksempel pålegges medlemmene gjennom skriftlig informasjon fra Statens Pensjonskasse, å melde fra om nye eller endrede inntektsforhold vedrørende avtalefestet pensjon, alders-, uføre- og etterlattepensjon.

Oppdragsgivers plikter som følger av tilknytningen til lov om Statens Pensjonskasse, er blant annet plikten til å innbetale arbeidsgiverandelen etter lov om Statens Pensjonskasse § 18. Dertil har oppdragsgiver en fortløpende og altomfattende informasjonsplikt til Statens Pensjonskasse om de enkelte pensjonstilfellene, jf. lov om Statens Pensjonskasse § 45 fjerde ledd andre punktum. Dette gjelder blant annet rapportering av nye oppdragstakere som skal med i ordningen, endringer underveis og melding om når oppdragstakeren går av med pensjon. Statens Pensjonskasse vil informere oppdragsgiver angående hvilke opplysninger som skal sendes inn til pensjonskassen.

Andre ledd er en forskriftshjemmel hvor departementet kan regulere hvilke bestemmelser i lov om Statens Pensjonskasse som ikke vil omfatte oppdragstakere. I utgangspunktet gjelder hele lov om Statens Pensjonskasse for oppdragstakerne, unntatt de bestemmelser som omtales nedenfor.

Bestemmelsene i lov om Statens Pensjonskasse § 5 om rett til medlemskap gjelder ikke for opp-

dragstakere, da denne bestemmelsen ikke åpner for å innlemme oppdragstakere eller andre enkeltpersoner. Det er kun virksomheter og deres arbeidstakere som kan innlemmes i pensjonsordningen.

Lov om Statens Pensjonskasse § 11 gjelder ansattes pensjonsgrunnlag, som er den faste arbeidsinntekt. Reglene i § 11 i pensjonsloven kommer derfor ikke til anvendelse for oppdragstakerne som mottar godtgjørelse. Av samme grunn kan heller ikke § 13 om særskilte pensjonsgrunnlag anses å gjelde for oppdragstakere.

Lov om Statens Pensjonskasse § 19, som gjelder tjenestetid og tilhørende tariffavtale, kommer til anvendelse så langt den passer. Det samme gjelder § 20 om tjenestetid.

I lov om Statens Pensjonskasse § 21 tredje ledd om avtalefestet pensjon, henvises det til tariffavtale. Bestemmelsen kommer derfor ikke til anvendelse. Vartpenger etter § 24 tredje ledd gjelder ikke for oppdragstakere. Da de ikke er knyttet til noen stilling gjennom ansettelse, er ordningen med vartpenger utelukket.

Lov om Statens Pensjonskasse § 23 andre ledd, om barn medlemmet forsørger, skal ikke gjelde for barnet oppdragstakeren har omsorg for etter oppdragskontrakten. Det er staten ved Barne-, ungdoms- og familieetaten som har forsørgeransvaret. Det samme gjelder § 38 åttende ledd hvor begrepet «pleiebarn» må forstås som «fosterbarn». Bestemmelsen om pleiebarn skal ikke gjelde for barn plassert i beredskaps- eller familiehjem. Det er Barne-, ungdoms- og familieetaten som forsørger barnet, og dersom oppdragstakeren dør, må barnevernet sørge for at barnet plasseres i et annet beredskaps- eller familiehjem. Barnet eller barna vil dermed ikke stå uten omsorgspersoner.

I lov om Statens Pensjonskasse § 27 andre ledd reguleres uførepensjon for arbeidstakere som har permisjon fra sin stilling. Kontrakten mellom oppdragstaker og staten åpner ikke for permisjonsrettigheter, og bestemmelsen vil ikke komme til anvendelse for oppdragstakere.

Lov om Statens Pensjonskasse § 29 som gjelder usedvanlig påkjenning eller ulykkestilfelle i tjenesten, har også vært vurdert unntatt for oppdragstakerne. Inntil videre ser ikke departementet grunn til å unnta regelen. Departementet kan vurdere å unnta bestemmelsen på et senere tidspunkt etter en nærmere evaluering. Det samme gjelder andre bestemmelser i lov om Statens Pensjonskasse som her ikke er nevnt.

Til § 3

Bestemmelsen tar utgangspunkt i § 1 første ledd bokstav c og andre ledd i lovforslaget i høringsbrevet. Bestemmelsen inneholder vilkår som må oppfylles for å gi oppdragstakere rett til pensjonsordningen. Departementet legger stor vekt på kun å oppfylle denne rettigheten til en bestemt og avgrenset gruppe oppdragstakere. Denne gruppen oppdragstakere skal utføre samfunnsviktige oppdrag innen det statlige barnevernsområdet hvor det er påkrevd at de i avtale som hovedregel fraskriver seg muligheten til annet arbeid. Departementet anser dette som et vesentlig vilkår for å gi oppdragstakeren egen pensjonsordning.

Første ledd forplikter oppdragstakeren som hovedregel til ikke å utføre annet arbeid i perioden kontrakten gjelder, dersom oppdragstakeren skal ha rett til pensjonsordningen etter denne loven.

Med annet arbeid menes her både lønnet og ulønnet arbeid, oppdrag som frilanser, arbeid og oppdrag som selvstendig næringsdrivende, styreverv og andre verv. Listen er ikke uttømmende. Det gjøres ikke forskjell på arbeid som foregår i eller ved hjemmet, og arbeid som foregår utenfor hjemmet. Verneplikt i Forsvaret eller Heimevernet som ikke er frivillig, samt hobbyvirksomhet uten inntektspotensiale, anses ikke som arbeid. Hobbyvirksomhet med inntektspotensiale, skolearbeid og studier, frivillig arbeid for organisasjoner og andre oppdrag og verv som ligger i en gråsoner, må av oppdragsgiver skjønnsmessig vurderes som annet arbeid, på bakgrunn av omfang og særpreg.

Andre ledd tillater oppdragstakeren likevel å ha annet arbeid i et avgrenset omfang. Det forutsettes imidlertid at det foreligger en skriftlig tilleggsavtale med oppdragsgiver, og at oppdraget kan utføres uten å bli redusert eller forstyrret. Oppstår det konflikt mellom oppdraget og andre gjøremål, må oppdraget alltid prioriteres.

En oppdragstaker som har annet arbeid som tilsvarer 20 prosent eller mer av en heltidsstilling, mister uansett retten til pensjonsordning etter lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem. Dette gjelder også oppdragstaker med avtale om deltidsoppdrag. En heltidsstilling omfatter 40 timer pr. uke, jf. arbeidsmiljøloven § 10-4 (1), og 20 prosent stilling tilsvarer 8 timer pr uke. Den tilmålte tid som aksepteres innen begrensningen på 20 prosent, kan disponeres fritt innen et kalenderår så fremt det passer i en kombinasjon med hovedoppdraget. Derimot kan ikke oppdragstakeren overføre ubenyttet tid fra ett år til et annet.

Tredje ledd gir departementet fullmakt til i for-

skrift å fastsette nærmere bestemmelser for hva som er å anse som annet arbeid.

Til § 4

Regelen tilsvare § 4 i utkastet til lov som var vedlagt høringsbrevet.

Første ledd fastsetter pensjonsgrunnlaget til å være oppdragstakers faste godtgjørelse, slik den er forklart i merknaden til § 1 og i standardkontrakten pkt. 5.4.

Utlegg til levekostnader som gjelder barnet oppdragstakerne har omsorg for, kan ikke inngå som del av godtgjørelsen. I standardkontrakten pkt. 5.5 omtales dette som reelle utgifter som er ment til dekning av barnets matvarer, klær, hygieneprodukter, sport, lek og fritid, møbler, husholdningsartikler, bolig, brensel, reisekostnader, telefon, mediebruk, gaver, kontingenter, forsikring, bidrag til feriereiser osv.

Andre ledd er en forskriftshjemmel hvor pensjonsgrunnlag ut over den faste godtgjørelsen kan fastsettes. Dette kan blant annet gjelde ekstra godtgjørelse som oppdragstakere mottar etter standardkontraktens pkt. 5.4 med eventuelle vedlegg.

En oppdragstaker som midlertidig mottar en ekstra godtgjørelse som er med på å øke den totale godtgjørelsen, har i denne perioden et høyere pensjonsgrunnlag som kan legges til grunn ved pensjonsberegningen. Som et alternativ kan et midlertidig økt pensjonsgrunnlag fastsettes i forskrift i samsvar med lov om Statens Pensjonskasse § 15 andre ledd.

Til § 5

Regelen tilsvare § 5 i utkastet til lov som var vedlagt høringsbrevet. Den alminnelige aldersgrensen er for tiden 70 år, jf. § 2 i lov om aldersgrenser for offentlige tjenestemenn m.fl. 21. desember 1956 nr. 1. Hensikten med å sette en aldersgrense for oppdragstakere er praktiske hensyn for pensjonstekniske og aktuarmessige beregninger. Aldersgrense må angis når uføre- og etterlattepensjon skal beregnes, og fastsetter når alderspensjon skal komme til utbetaling. Aldersgrensen påvirker også fastsettelsen av pensjonsordningens premier og beregningen av ordningens reserver.

Skal regelverket samsvare mellom oppdragstakere og ansatte i statens tjeneste, er det nødvendig å vise til denne loven i lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem, fordi aldersgrenser ikke reguleres i lov om Statens Pensjonskasse.

Endres den alminnelige aldersgrensen i lov om

aldersgrenser for offentlige tjenestemenn m.fl., vil endringen også gjelde oppdragstakere.

Etter lov om aldersgrenser for offentlige tjenestemenn m.fl. § 2 fjerde ledd, skal oppdragstakere som hovedregel fratre sitt oppdrag ved første månedsskifte etter at aldersgrensen 70 år er oppnådd. Ut over dette pålegges ikke oppdragsgiver eller oppdragstaker andre plikter.

Til § 6

Regelen tilsvare § 6 i utkastet til lov som var vedlagt høringsbrevet. Oppdragstakerne har rett til tidligpensjon tilsvarende den til enhver tid gjeldende avtalefestet pensjon (AFP) i det statlige tariffområdet. Avtalefestet pensjon er regulert i hovedtariffavtalen pkt. 4.2 som gjengis her (Hovedtariffavtalen i staten 1. mai 2008 – 30. april 2010):

«4.2. Avtalefestet pensjon (AFP)

Avtalefestet pensjonsordning (AFP) omfatter arbeidstakere og undervisningspersonalet i stillinger som går inn under Lov om Statens Pensjonskasse og har minst 10 års medlemskap i offentlige tjenstepensjonsordninger etter fylte 50 år. Arbeidstakeren må være i lønnet arbeid på pensjoneringstidspunktet med en pensjongivende inntekt som på årsbasis overstiger grunnbeløpet i folketrygden, og dessuten ha hatt en tilsvarende pensjongivende inntekt året før pensjonering. Arbeidstakeren må videre i de 10 beste årene i perioden fra og med 1967 til og med året før uttak av AFP hatt en gjennomsnittlig pensjongivende inntekt på minst 2 ganger folketrygdens grunnbeløp.

Deltidstilsatte gis rett til å ta ut avtalefestet pensjon etter bestemmelsene i punktet her.

4.2.1. AFP 62 – 67 år

Arbeidstakere i staten og undervisningspersonalet har rett til fra 01.10.97 å fratruke med straks begynnende pensjon (AFP) ved fylte 63 år og fra 01.03.98 å fratruke med straks begynnende pensjon (AFP) ved fylte 62 år. Pensjonen beregnes etter de regler som er avtalt om avtalefestet pensjon mellom LO og NHO. I tillegg til denne pensjonen utbetales et skattepliktig tillegg på 1 700 kroner pr. mnd. som tilsvare det skattefrie sluttvederlag i LO/NHO-området. Arbeidstakere som fratruke med AFP tilstås en ytelse slik at ingen får mer enn 70 % av løpende lønnsinntekt på årsbasis.

Ordningen gjennomføres for personer som pensjoneres etter 1. oktober 1997.

Ved fylte 65 år vil pensjonen bli omregnet etter reglene i pensjonsloven kapittel 5. Det særlige kronebeløpet faller bort for pensjoner som beregnes etter pensjonslovens bestemmelser.

Ville arbeidstakeren ha fått en høyere pensjon, inkludert det særlige tillegg, i ordningen som er avtalt mellom LO og NHO, utbetales differansen i tillegg til pensjon etter pensjonslovens regler.

Merknad:

Partene vil gjennomgå nærmere anvendelsen av begrensingsregelen når definisjonen av løpende lønnsinntekt er nærmere avklart.

4.2.2. AFP 65 – 67 år

Arbeidstakere som fratrer med avtalefestet pensjon (AFP) i en alder av 65 eller 66 får pensjonen beregnet etter reglene i pensjonsloven kapittel 5. Ville arbeidstakeren ha fått en høyere pensjon, inkludert det særlige tillegg, i ordningen som er avtalt mellom LO og NHO, utbetales differansen i tillegg til pensjon etter pensjonslovens regler.

4.2.3. Avkortningsregler

AFP-pensjonister får redusert pensjonen ved annen inntekt i samsvar med reglene i lov 23. desember 1988 om statstilskott til ordninger for avtalefestet pensjon § 2, første ledd litra d og tilhørende forskrifter.

4.2.4. Delpensjon

Med arbeidsgivers samtykke kan arbeidstakere med stillingsprosent 60 % eller mer av heltidsstilling ta ut delpensjon slik at arbeidstakeren kan trappe ned sin yrkesaktivitet med inntil 40 % reduksjon i forhold til heltidsstilling (100 %).

4.2.5. Særaldersgrenser

Arbeidstakere med særaldersgrense 65 år og som har benyttet tilbudet om avtalefestet pensjon, fortsetter som AFP-pensjonist fram til 67 år.

4.2.6. Andre arbeidstakere

Arbeidstakere i staten som ikke er medlemmer av Statens Pensjonskasse eller som ikke har 10 års medlemskap i offentlig tjenstepensjonsordning etter fylte 50 år, men som ellers fyller vilkårene for å ta ut AFP etter LO/NHO-ordningen, får de samme ytelser som de ville ha fått etter LO/NHO-ordningen inkludert AFP-tillegget på 1 700 kroner pr. mnd.

4.2.7. Regulering

AFP reguleres på samme måte som tilsvarende pensjoner. Kronebeløpene reguleres ikke som løpende pensjoner.

4.2.8. Andre forhold

Skjer det endringer i det skattefrie sluttvederlaget i LO/NHO-avtalen som kan påvirke nivået

på AFP-ordningen, kan partene ta dette opp i tariffperioden.»

Henvisningen til «pensjonsloven» i Hovedtariffavtalen gjelder lov om Statens Pensjonskasse.

Hvis reglene etter hovedtariffavtalen vedrørende avtalefestet pensjon skulle endres slik at de ikke passer oppdragstakerne, eller falle helt eller delvis bort, kan departementet i forskrift utarbeide egne regler om tidligpensjon for oppdragstakere. Det gjelder også hvis det er behov for egne regler av andre årsaker. Skulle det oppstå motsetninger mellom regler vedrørende tidligpensjon etter hovedtariffavtalen og regler fastsatt i egen forskrift, skal oppdragstakerne følge reglene i forskriften.

Til § 7

Bestemmelsen tilsvare § 7 i lovutkastet som var vedlagt høringsbrevet, men er endret noe.

Første ledd fastsetter at pensjonsordningen skal administreres av Statens Pensjonskasse.

Oppdragsgivere har ansvar for at Statens Pensjonskasse mottar de opplysninger som er nødvendige for å kunne administrere pensjonsordningen, jf. lov om Statens Pensjonskasse § 45 fjerde ledd andre punktum. Hvilke opplysninger som Statens Pensjonskasse skal motta, fastsettes av Statens Pensjonskasse.

Andre ledd er en forskriftshjemmel som fastsetter at administrative bestemmelser kan gis i forskrift. I forskrift kan det også fastsettes nærmere regler for innsyn i kontraktene som gir oppdragstakere rettigheter til pensjonsordningen. Det gjelder både standardkontraktene, de individuelle kontraktene og eventuelle tilleggskontrakter. En innsynsrett i kontraktene kan være nødvendig av kontrollmessige årsaker.

Til § 8

Departementet foreslår at lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer. *Statens Pensjonskasse* har i sin høringsuttalelse gitt uttrykk for at loven ikke bør tre i kraft før Statens Pensjonskasse har fått nok tid til å forberede og håndtere pensjonsordningen. Departementet tar sikte på at loven ikke trer i kraft før Statens Pensjonskasse kan håndtere pensjonsordningen tilfredsstillende.

Fornyings- og administrasjonsdepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem.

Vi **HARALD**, Norges Konge,

stadfester:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om pensjonsordning for oppdragstaker i statlig beredskaps- eller familiehjem

§ 1 *Hvem loven gjelder for*

Loven gjelder for oppdragstaker i beredskaps- eller familiehjem som har inngått oppdragskontrakt med staten som oppdragsgiver.

Loven gjelder bare for oppdragstaker som mottar godtgjørelse som utgjør 35 prosent eller mer av godtgjørelse for et heltidsoppdrag.

§ 2 *Pensjonsordning*

Med mindre annet er bestemt med hjemmel i loven her, har oppdragstakeren samme rettigheter og plikter som et medlem i Statens Pensjonskasse, og oppdragsgiver har samme rettigheter og plikter som arbeidsgiver i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvilke bestemmelser etter lov om Statens Pensjonskasse som ikke skal gjelde for oppdragsgiver og oppdragstaker.

§ 3 *Vilkår for pensjon. Annet arbeid*

Skal oppdragstakeren ha rett til medlemskap i pensjonsordningen, må oppdragstakeren i kontrakt forplikte seg til ikke å utføre annet arbeid i oppdragsperioden.

Annet arbeid kan likevel avtales skriftlig med oppdragsgiveren dersom det ikke er til hinder for at oppdraget kan ivaretas på en god måte. En oppdragstaker som utfører annet arbeid som tilsvarende 20 prosent eller mer av en heltidsstilling, mister uansett retten til pensjonsordning etter loven her.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om vilkår for pensjon og hva som skal anses som arbeid etter denne bestemmelsen.

§ 4 *Pensjonsgrunnlag*

Oppdragstakers pensjonsgrunnlag er den faste godtgjørelse for det oppdragsforholdet som gir rett til medlemskap i pensjonsordningen.

Departementet kan i forskrift fastsette hvilke andre tillegg som skal inngå i pensjonsgrunnlaget.

§ 5 *Aldersgrense*

Aldersgrensen for oppdragstakere etter loven her er lik den alminnelige aldersgrensen som til enhver tid følger av lov av 21. desember 1956 nr. 1 om aldersgrenser for offentlige tjenestemenn m.fl. Denne loven gjelder så langt den passer.

§ 6 Tidligpensjon

Med mindre annet er bestemt med hjemmel i loven her, har oppdragstaker rett til tidligpensjon tilsvarende avtalefestet pensjon i det statlige tariffområdet.

Departementet kan i forskrift fastsette egne vilkår om tidligpensjon for oppdragstakere etter loven her.

§ 7 Administrasjon

Pensjonsordningen skal administreres av Statens Pensjonskasse.

Departementet kan i forskrift fastsette regler for administrasjon av ordningen og regler om innsyn i kontraktene til hver enkelt oppdragstaker.

§ 8 Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

